

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Hegemoniální soupeření Brazílie a Mexika

Mgr. Bc. Michal Himmer

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Hegemoniální soupeření Brazílie a Mexika

Mgr. Bc. Michal Himmer

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „*Hegemoniální soupeření Brazílie a Mexika*“ vypracoval zcela samostatně za použití pouze uvedených zdrojů v souladu s pravidly odborné vědecké práce.

Plzeň, duben 2020

Mgr. Bc. Michal Himmer

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své diplomové práce doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za odborné vedení, užitečné rady a vstřícný přístup v průběhu zpracování této práce.

Rád bych též poděkoval své přítelkyni Markétě Urbánkové za morální podporu a pomoc, kterou mi v průběhu zpracování práce poskytla. Můj dík patří i rodině, která mě po dobu celého studia podporovala.

Seznam použitých zkratk

AMLO	Andrés Manuel López Obrador
CALC	Latinskoamerický a karibský summit pro integraci a rozvoj
CELAC	Společenství latinskoamerických a karibských států
CINC	Složený index národních kapacit
COHA	Rada pro hemisférické záležitosti
EPN	Enrique Peña Nieto
HDP	hrubý domácí produkt
HNP	hrubý národní produkt
IIRSA	Iniciativa pro integraci regionální infrastruktury Jižní Ameriky
JOR	Jihoamerická obranná rada
MECOSUR	Společný trh jihu
MORENA	Hnutí národní obnovy
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
OAS	Organizace amerických států
OSN	Organizace spojených národů
PAN	Strana národní akce
PRI	Institucionální revoluční strana
UNASUR	Unie jihoamerických národů
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretický rámec práce	6
2. Metodologie.....	18
3. Vnímání své vůdčí role a uznání této role ze strany ostatních států	23
3. 1. Brazílie	23
3. 2. Mexiko.....	29
4. Projekce hodnot a zájmů do regionu	36
4. 1. Brazílie	36
4. 2. Mexiko.....	41
5. Poskytování veřejných statků státům regionu.....	46
6. Nadřazenost materiálních kapacit.....	49
6. 1. Celkový počet obyvatel	50
6. 2. Počet městské populace.....	50
6. 3. Primární spotřeba energie.....	51
6. 4. Produkce železa a oceli	52
6. 5. Velikost armády.....	53
6. 6. Výdaje na armádu.....	54
Závěr.....	58
Seznam zdrojů	65
Summary.....	77

Úvod

Konflikty dlouhodobě představují jedno z ústředních témat oboru mezinárodních vztahů. Nejedná se přitom pouze o konflikty, v nichž se vyskytuje fyzické násilí (občanské války, války mezi státy), ale rovněž o konflikty ekonomické či mocenské. Právě posledně jmenovaná skupina čítá od konce studené války poměrně dost (více či méně) zajímavých případů. Rozpad bipolárního systému znamenal pro mnoho států novou příležitost, jak se v mezinárodním systému prosadit. Některým z nich šlo o to, aby byly na politické mapě světa vůbec zaregistrovány, jiné se snažily vylepšit své mezinárodní postavení. S koncem studené války je možné pozorovat celou řadu mocenských změn, které se promítají do mezinárodního uspořádání světa. Tyto změny se neomezují pouze na konkrétní geografické oblasti, ale probíhají všude po světě. Lze je pozorovat jak v regionech, v nichž proběhla dekolonizace v minulém století (Afrika, jihovýchodní Asie), tak i v oblastech, které píší svoji samostatnou historii už nějakou dobu (Latinská Amerika). Jeden ze zajímavých mocenských bojů posledních let probíhá právě v regionu Latinské Ameriky. Jeho aktéry jsou dva státy z odlišných částí amerického kontinentu. Prvním z nich je Mexiko, které ztělesňuje klíčový stát Střední Ameriky. Ten druhý představuje Brazílie – největší a nejlidnatější země Jižní Ameriky – jež má v regionu Latinské Ameriky dlouhodobě vysoké ambice. Ty však má rovněž Mexiko. Vzájemné soupeření obou států proto představuje nejen reálný stav věcí, ale zároveň téma této diplomové práce. V souvislosti s řádným uvedením čtenáře do problematiky považuji za nezbytné, aby byly obě země v krátkosti představeny. Důraz bude kladen zejména na klíčové momenty, jež formovaly historický, kulturní a socio-ekonomický vývoj daných států.

Brazílie byla dlouhou dobu nejvýznamnější portugalskou kolonií. První koloniální město na jejím území vzniklo v roce 1532, přičemž portugalský zájem o nově nabytou kolonii rok od roku rostl. V rámci Latinské Ameriky byla Brazílie jediným portugalským územím. Tato skutečnost vycházela ze smlouvy z Tordesillas z roku 1494, jež vymezovala sféry vlivu Španělska a Portugalska v

„Novém světě“ (Meade 2004: 12, 19). Fakt, že Portugalsko nemělo v daném regionu jinou kolonii, měl a má svoje následky. Tím nejviditelnějším je brazilská specifčnost v oblasti kultury, zejména co se oficiálního jazyka týká. Portugalci, stejně jako další kolonizující státy, na získaných územích šířili svoji kulturu, jejíž součástí je i portugalština. Zatímco drtivá většina ostatních latinskoamerických států, které kvůli výše dotčené smlouvě spadly do područí Španělska, mluví španělsky, Brazílie hovořící portugalsky představuje pomyslnou výjimku z pravidla. Nutno říci, že jazyková odlišnost Brazílii - ve srovnání s jinými státy - v určitých aspektech handicapuje.

Koloniální éra končí rokem 1822, v němž syn tehdejšího portugalského krále Pedro vyhlásil nezávislé Brazílské císařství. Následující dějinný vývoj by se dal charakterizovat jako nestálý a chaotický. V průběhu 160 let se v Brazílii vystřídal mnoho vlád a režimů. Z monarchie se stala republikou, z republiky přešla na autoritářský režim a krátké období demokratizace po roce 1945 bylo v 60. letech vystřídáno vojenskou diktaturou. Ta v zemi vydržela až do poloviny 80. let (BBC 2019). Ve vztahu k nynější politické reprezentaci se ze všech režimů, jimiž Brazílie prošla, jeví vojenská diktatura jako ta nejzásadnější. Současný prezident Jair Bolsonaro patří mezi její obhájce, přičemž sám pochází z vojenských kruhů. V jeho kabinetu lze rovněž nalézt bývalé příslušníky armády (BBC 2018a; Gaier 2019).

Od návratu k demokracii prošla Brazílie mnoha změnami. Vyjma samotného režimu došlo i k přeměně ekonomiky, která byla liberalizována. Ačkoliv se výsledky nedostavily okamžitě a celý proces nějakou dobu trval, nejpozději od roku 1994 se ekonomická situace země začala zlepšovat. Brazílii se podařilo vypořádat se s vysokou mírou inflace, jež zemi dlouhodobě sužovala, a stabilizovat ekonomiku (Abreu – Werneck 2008: 431). Největšího rozkvětu se však Brazílie těšila až v novém tisíciletí, konkrétně po nástupu prezidenta Luly da Silvy. Tomu se podařilo nastartovat obrovský ekonomický růst (až 4% ročně), který šel ruku v ruce s bojem proti chudobě. Brazílie slavila úspěchy na všech frontách a prezident se těšil obrovské oblibě mezi lidmi. Jako prezidenta jej schvalovalo až 80% všech Brazilců (CBS 2010, NACLA 2011). Situace se však

začala pomalu měnit. Postupem času vycházely na povrch skandály nejvyšších představitelů země – v té době již bývalého prezidenta Luly da Silvy, prezidentky Dilmy Rousseff a viceprezidenta Michela Temera. Objevila se obvinění z korupce, uplácení atd., přičemž nejhůře dopadl Lula da Silva, který byl odsouzen ke 12 letům vězení. Prezidentka Rousseff byla odvolána z úřadu a obviněním z korupce čelil i Temer, jenž obsadil uvolněné místo po Rousseff. K politické krizi se navíc přidala i krize ekonomická, jež se projevila propadem ekonomiky a stagnací jejího růstu (BBC 2018b; Gallas – Palumbo 2019). Současný prezident Bolsonaro bude muset všem těmto problémům čelit a až čas ukáže, jak se mu to podařilo.

Přestože bylo Mexiko (na rozdíl od Brazílie) jednou z důležitých kolonií Španělska, vývojové křivky obou latinskoamerických zemí jsou velmi podobné. Stejně jako v případě Brazílie, mexická koloniální éra naplno začala v první polovině 16. století – konkrétně po roce 1521, v němž se Hernánu Cortésovi podařilo dobýt Tenochtitlán a porazit Aztéky (Kirkwood 2000: 45). Přibližná časová shoda panuje i v případě vyhlášení nezávislosti. Mexiko ji vyhlásilo v roce 1821 v reakci na uvolňování poměrů ze strany Španělů a tlak kreolského obyvatelstva (Foster 2007: 114–115).

Po vyhlášení nezávislosti se už vývoj Brazílie a Mexika odlišuje více, přesto jej však lze v obou případech charakterizovat jedním slovem – chaos. Ani Mexiko se nevyhnulo střídání režimů a nestabilitě. K tomu se navíc dostalo do konfliktu se Spojenými státy americkými, které jej porazily a v konečném důsledku připravily o část území (BBC 2018c). Určitá stabilizace nastala až v roce 1940, od něž se datuje éra vlády jedné strany. Zárodky této éry se sice dají nalézt už na konci 20. let 20. století, od zmíněného roku však dotčená strana existuje v organizovanější podobě. Od roku 1946 zároveň začíná vystupovat pod názvem *Revolutionary Institutional Party* (PRI). PRI vládla v Mexiku bez přestávky až do roku 2000, kdy byla v prezidentských volbách poražena (Hamnett 1999: 247, 249–253). Tato dlouhotrvající vláda si získala mezinárodní pozornost v 90. letech, kdy ji peruánský spisovatel Marcos Vargas Llosa označil za „perfektní diktaturu“. Svoje tvrzení odůvodnil tím, že Mexiko „nevypadá jako

diktatura, ale má všechny její znaky; udržuje u moci nikoliv jednu osobu, ale nevyměnitelnou stranu, která nechává dostatečný prostor kritikům, pokud jí kritika pomáhá v udržení obrázku demokratické strany“ (Reding – Whalen nedatováno).

Podobně jako v Brazílii, i v Mexiku je demokratická éra vývoje vnímána se smíšenými pocity. Co se politického nastavení a s ním souvisejících základních práv a svobod týká, Mexiko zažívalo v novém tisíciletí boom. Zaváděla se svoboda tisku spolu s právem na informace, brojilo se proti všudypřítomné korupci, zahajovala se vyšetřování různých kauz minulých vlád atd. (Foster 2007: 244). Jak však popisuje Felbab-Brown (2019), všechna pozitiva, kterých Mexiko za dobu demokracie dosáhlo, byla vyvážena negativy. Mezi přetrvávající problémy dle jeho názoru spadá mimo jiné stále vysoká míra korupce či obecně nízká ochrana lidských práv. Celá situace tak působí poněkud paradoxně – investuje se do změn, ale nic se nemění. Vysvětlení této skutečnosti se snaží přinést např. *Council on Hemispheric Affairs* (COHA). COHA (2011) uvádí, že navzdory prohraným prezidentským volbám si PRI zachovala silnou podporu, což mohlo ovlivnit další politické směřování země (např. ve smyslu znemožnění provedení efektivních změn). Druhý důvod spočívá v tom, že vládnoucí politická reprezentace dostatečně neprohlubovala mělké demokratické základy, které byly po roce 2000 položeny. Místo toho, aby došlo k radikálním institucionálním změnám, se změnila pouze politická reprezentace. Řešením celé situace by mohl být současný prezident Andrés Manuel López Obrador, jenž má v boji s korupcí a dalšími negativy velké plány (Romo 2019).

Cíl samotné diplomové práce logicky navazuje na její název. Půjde o to zjistit, zda lze v rámci regionu Latinské Ameriky o jedné z výše zmíněných zemí uvažovat jako o hegemonovi. Brazílie je notoricky známá tím, že dlouhodobě usiluje o pozici lídra a „mluvčího“ Latinské Ameriky. Mexiko takovou snahu zatím veřejně nedeclarovalo (což však neznamená, že ji nemá), ale vzhledem ke svým charakteristikám (velký lidský kapitál, silná ekonomika) automaticky představuje největšího brazilského regionálního konkurenta. Tajemstvím není ani už nějakou dobu trvající vzájemná rivalita (např. O’Neil 2018, Covarrubias

2016). Pro efektivnější dosažení cíle práce jsem si položil několik výzkumných otázek:

- Lze o Brazílii, resp. Mexiku mluvit jako o regionálním hegemónovi?
- Pokud regionálním hegemónem žádný ze států není, co jim k tomu schází?

K prokázání skutečnosti, zda je některá z výše zmíněných zemí regionálním hegemónem, budu posuzovat mexické a brazilské chování a jednání vis-à-vis operační definici regionálního hegemóna, jež bude uvedena v teoretické části této práce. Na tomto místě je ještě potřeba upřesnit období, v němž bude vzájemné soupeření obou států zkoumáno. Logicky by se nabízelo období počínající změnou politické reprezentace. Problém však představuje více skutečností. První z nich je absence potřebných dat v rámci tak krátkého časového úseku. Druhou je duální charakter dat – některá budou kvantitativní, některá kvalitativní. Z toho důvodu jsem za zkoumaná období rozhodl zvolit dva časové úseky. V případě kvantitativní dat se bude jednat o rozmezí let 2014 – 2018 (ratio této volby bude rozvedeno v metodologické části). Co se kvalitativních dat týká, spodní hranice zkoumaného období bude prodloužena až do roku 1994, který představuje přelom ve vývoji obou států (brazilský ekonomický vzestup a vstup Mexika do NAFTA). Prodlouží se i horní hranice, a to do současnosti, tj. březen 2020. Posun obou hranic má zajistit kontinuitu textu. Bez ní by mohly být konkrétní informace vytrženy z kontextu nebo by bez širšího rozvedení nedávaly smysl.

Největší úskalí svého výzkumu spatřuji zejména v řádné operacionalizaci regionální hegemonie, správném a srozumitelném teoretickém ukotvení klíčových pojmů a vhodném výběru výzkumných metod a pomocných metodologických nástrojů. Špatné rozhodnutí v rámci všech těchto kategorií může negativně ovlivnit dosažení cíle práce a ve svém důsledku práci jako takovou. Další komplikovanou oblast představují dostupné zdroje k prokázání určitých skutečností (např. k prokázání uznání vůdčího postavení státu v regionu ze strany ostatních).

Co se existující literatury zabývající se daným tématem týká, nelze nezmínit, že je velmi skoupá. Odborné knižní publikace se většinou věnují tématu hegemonie pouze z teoretického úhlu pohledu, ale už nereflktují konkrétní empirické případy (např.) vzájemného soupeření dvou či více států, jako tomu bude v této diplomové práci. Časopisecká literatura a internetové zdroje jsou v tomto ohledu bohatší, ale ne o moc. Většinou reflektují buď brazilskou snahu sehrávat roli lídra Latinské Ameriky, nebo vzájemné rozpory mezi Brazílií a Mexikem. Nezabíhají však do detailů a danému tématu se hluboce nevěnují. Komplexní text, který by spojoval aspekty hegemonie a brazilsko-mexického soupeření, tak neexistuje.

Diplomová práce bude vyjma úvodu obsahovat sedm kapitol. První kapitola je teoretická a vymezuje klíčové pojmy – Latinskou Ameriku a hegemonii – které definuji a v případě hegemonie také teoreticky ukotvím. Důležitou částí této kapitoly bude vytvoření operacionální definice regionální hegemonie, jejíž perspektivou pak budu mexicko-brazilské soupeření posuzovat. Druhá kapitola se bude věnovat metodologii. V ní představím všechny klíčové metody výzkumu, jež budou v práci využity, spolu s nástroji, jejichž prostřednictvím budu v konkrétních případech sbírat data. Další čtyři kapitoly budou svým názvem kopírovat kritéria operacionální definice. Až na výjimku v případě kapitoly o materiálních kapacitách v nich bude vždy možné nalézt dvě podkapitoly – jednu věnující se Brazílii, druhou Mexiku. Poslední kapitolou bude závěr, který shrne relevantní zjištěná fakta a odpoví na vytyčené výzkumné otázky.

Charakter zkoumaného tématu ovlivňuje i samotnou zdrojovou základnu. V práci tak bude použita široká škála zdrojů čítající zejména odborné knihy a články, internetové zdroje (politické komentáře, projevy politiků atd.), oficiální dokumenty jednotlivých vlád či organizací a nejrůznější statistiky spolu s dataseťmi.

1. Teoretický rámec práce

Tato sekce diplomové práce nabídne definici dvou klíčových pojmů – Latinská Amerika a hegemonie – spolu s operacionální definicí hegemonie regionální. Definice výkladových slovníků týkající se slovního spojení „Latinská Amerika“ se do velké míry překrývají. Obecně se shodnou na tom, že dotčený prostor zahrnuje oblasti amerického kontinentu, v nichž se mluví španělsky či portugalsky (např. Cambridge Dictionary nedatováno; Collins Dictionary nedatováno). V rámci této diplomové práce však výše uvedené vymezení rozšířím; Latinskou Ameriku definuji jako *oblast Amerik (kontinentu), která se rozkládá na jih od Spojených států amerických*. Do Latinské Ameriky v mém pojetí tak spadají všechny státy Střední a Jižní Ameriky (včetně států Karibiku). Důvod takové definice je nasnadě – snaha o začlenění států, které v regionu participují (příkladem takové participace může být např. jejich členství v regionálních organizacích), byť nemluví španělsky či portugalsky (Surinam a Guyana). Mám za to, že širší definice mi vzhledem k prezentovanému důvodu umožní dotčený region lépe vystihnout, jelikož reflexe pouze jazykové stránky se jeví jako nedostatečná.

Definování hegemonie představuje složitější úkol. V tomto případě je nutné jít mnohem hlouběji a daný pojem nahlížet prizmatem teorií mezinárodních vztahů. Není žádným překvapením, že jednotlivé teorie se od sebe liší, což se projevuje i na definici a chápání hegemonie. V této diplomové práci se zaměřím primárně na pojetí hegemonie v rámci realismu a liberalismu, jakožto dvou velkých teorií mezinárodních vztahů, jež se dají rovněž považovat za teorie nejvlivnější.

Stejně jako liberalismus a další teorie mezinárodních vztahů, ani realismus není jednotný. V jeho rámci lze vyzorovat mnoho různých přístupů a pohledů, které se v některých případech liší, v jiných zase doplňují. Obecně je možné říci, že hegemonie se v pojetí realistů rovná moci, jež je spjata s materiálními kapacitami. Ty mohou představovat velikost a síla armády, ekonomika atd. (Schmidt 2018). Nemusí tomu tak být ale vždy. Např. Waltz (1979: 131) čistě

materiální kapacity jako sílu armády, ekonomiku, velikost populace a teritoria či množství přírodních zdrojů rozšiřuje o politickou stabilitu a zdatnost. Důležité je rovněž zmínit, že všechny dotčené faktory musí být ve Waltzových očích posuzovány dohromady. Jedině tímto způsobem lze státy na jejich základě posléze řadit. Dalším autorem, který se zabývá hegemonií, je John Mearsheimer. Mearsheimer (2001: 40–45, 55), na rozdíl od Waltze, reflektuje pouze materiální kapacity. Další rozdíl představuje skutečnost, že i když hraje v jeho pojetí moci podstatnou roli tzv. moc latentní (ekonomika, populace atd.), pod níž se dá podřadit většina materiálních kapacit z Waltzovy škály, za nejdůležitější považuje moc vojenskou. Tato teze se promítá i do jeho vnímání hegemonie. Hegemon je stát, jenž nemůže být vojensky ohrožen žádným dalším státem, naopak musí být schopen porazit každý jednotlivý stát v systému a měl by být schopen porazit i některé koalice dvou států. Hegemon zároveň musí mít výrazně vyšší kapacity než druhý nejsilnější stát v systému. Mearsheimer dále dodává, že pokud by v systému existovala pouze jedna mocnost, lze o ní mluvit jako o hegemonu.

Poslední uvedená věta je pro chápání hegemonie nesmírně důležitá, přičemž ji zdůrazňuje např. Robert Gilpin. Ten ve svém díle *War and Change in World Politics* popisuje tři typy kontroly nad mezinárodním systémem v průběhu historie. Jedním z těchto typů je i hegemonie. Tu chápe jako situaci, kdy „má jeden silný stát kontrolu [...] nad slabšími státy v systému.“ (Gilpin 1981: 29). Význam výše zmíněné Mearsheimerovy teze a Gilpinova chápání hegemonie tkví v tom, že je nutné na hegemonii nenahlížet jen prostřednictvím kapacit samotného státu, ale rovněž skrze jeho postavení v systému a vliv na daný systém (ať už se jedná o hegemonu světového či regionálního). Hegemonii je tudíž možné chápat jako dvousložkový koncept, který kombinuje složku státní a složku systémovou.

Obě tyto složky hegemonie kombinuje ve svém pojetí Christopher Layne. Podle něj má hegemonie čtyři zásadní charakteristiky: 1) vojenskou moc a silnou ekonomiku; 2) ambice státu; 3) polaritu systému a 4) vůli státu. Ambice státu jsou navázány na polaritu systému, přičemž je Layne chápe jako snahu

hegemonu vytvořit stabilní mezinárodní systém, jenž bude sloužit jeho zájmům. Vůle státu se vztahuje k vojenské a ekonomické moci, ambicím státu i polaritě systému. Chce-li stát být hegemonelem a přetvořit mezinárodní systém podle svých představ, musí svou moc ve formě vojenských a ekonomických kapacit využít (Layne 2006: 4). Layneho charakteristika rovněž odráží Mearsheimerovo a Gilpinovo pojetí hegemonie (např. prostřednictvím bodů 1 a 2).

Chápání hegemonie v pojetí liberálů je trochu odlišné. Obecně existuje mylná představa, že liberálové a realisté tvoří protiklad jeden druhého. Ve skutečnosti tomu tak není. Odlišnost obou teorií spočívá spíše v tom, na co kladou při interpretaci jednotlivých skutečností důraz. Pokud bych měl tuto tezi demonstrovat na konceptu hegemonie, uvedl bych, že liberálové v jeho rámci rovněž reflektují materiální kapacity států (jedná se o tak nespornou skutečnost, že by jejím případným nereflektováním sami sebe diskreditovali), ale více se koncentrují na jiné aspekty (Schmidt 2018). Ty lze přiblížit např. prostřednictvím díla Roberta Keohane. Ten navazoval na Jamese Marche, přičemž hegemonii definoval jako „situaci, v níž je jeden stát dostatečně silný na to, aby udržel základní pravidla (byl schopen je udržet, pozn. autora), jimiž se řídí mezinárodní vztahy, a aby byl ochotný je udržovat“ (Keohane 1984: 34–35). Podle této definice tak samotná síla nestačí. Kromě ní musí existovat ještě nějaké pravidla, jež musí hegemonek udržovat, a vůle tohoto hegemona tak po určitý časový úsek činit. Ačkoliv Keohane konkrétně nespecifikuje, o jaká pravidla se musí jednat, pokračuje v argumentaci a tvrdí, že hegemonie souvisí mimo jiné se spoluprací a institucemi (zde jako příklad uvádí mezinárodní režimy). Daná pravidla rovněž nelze aplikovat pouze silou, nýbrž je nutná alespoň určitá míra souhlasu dalších států (Keohane 1984: 46). Z Keohaneovy argumentace je možné dovodit ještě jednu skutečnost. Vzhledem k tomu, že Keohane představuje jednoho z nejvýznamnějších zástupců neoliberálního institucionalismu, lze usuzovat, že vyjma jím uváděných mezinárodních režimů mohou hrát v rámci dosažení hegemonie zásadní roli i mezinárodní organizace (jakožto instituce ve formálním pojetí).

Pravidla ale nejsou jediným aspektem, v němž se Keohane a realisté v pohledu na hegemonii odlišují. Keohane uvádí, že k tomu, aby se stát stal hegemonem, je potřeba splnit ještě další podmínku – přijetí role vůdce. Nebude-li se stát jako vůdce vnímat, k dosažení postavení hegemonu mu nepomohou ani velké materiální kapacity (Keohane 1984: 35). Otázkou zůstává, co je pojmem vůdcovství myšleno. Obdobně jako v případě dalších pojmů, i vůdcovství má více definic. Vůdcovství definuje např. Petera Northouse, který jej vidí jako „proces, kdy jednotlivec ovlivňuje skupinu individuů za účelem dosažení společného cíle.“ (Northouse 2016: 6). Další definice je uvedena v díle *Global and Regional Leadership of BRICS Countries*, kde se mluví o vnitřním a vnějším regionálním vůdcovství. Rozdíl spočívá v tom, na jaké úrovni chce vůdčí stát ostatní vést. V prvním případě se vůdcovství omezuje čistě na region, ve druhém případě přesahuje do mezinárodního systému. Pro vůdcovství omezené na region jsou vytyčeny tři definiční znaky: 1) snaha být vůdcem; 2) mít na to dostatečné kapacity a 3) přijetí role vůdce ostatními státy (Pinheiro – Gaio 2016: 68). Obě definice mají něco společného, ale přesto se liší. Mám za to, že pro praktické zkoumání problému je vzhledem k jasně vytyčeným znakům vhodnější definice druhá. Mimo to se do velké míry překrývá s vnímáním vůdcovství, které bude představeno v analytickém rámci, s nímž bude tato práce operovat.

Hegemonií se však zabývali i další teoretici liberalismu. Jako příklad lze uvést Johna Ikenberryho. Ikenberry (2011: 70–72) používá termín „liberální hegemonie“, který srovnává s termínem „impérium“. Jeho snahou je ukázat, jaké jsou mezi oběma dotčenými termíny rozdíly. Liberální hegemonie (stejně jako impérium) představuje v Ikenberryho očích určitý řád, který v mezinárodním systému existuje. V rámci daného řádu se vyskytuje stát vůdčí (primární) a státy slabší (sekundární). Liberální hegemonie však vykazuje celkem tři specifické znaky, jimiž se od impéria odlišuje. První znak se týká liberální hegemonie jako řádu. V jejím rámci existují pravidla, která nejsou sekundárním státům vnucena (impérium), ale vyjednávána za jejich přímé účasti. Aby mohla dotčená pravidla fungovat, musí s nimi vyslovit souhlas nejen vůdčí stát, ale rovněž státy sekundární. Specifikum představuje rovněž skutečnost, že v případě liberální

hegemonie funguje vázanost stanovenými pravidly pro všechny stejně. K dodržování práv a povinností je tudíž zavázán i vůdčí stát, což jej do určité míry limituje. Druhý znak spočívá v tom, že vůdčí stát sehrává roli zprostředkovatele. Sekundárním státům totiž poskytuje veřejné statky. Jako příklad Ikenberry (2011: 72–74) uvádí bezpečnost či možnost volného obchodu. Posledním znakem je existence vlivu a určité komunikace mezi jednotlivými státy. Komunikace i vliv jsou používány jak státem vůdčím, tak státy sekundárními. Nejedná se pouze o prostředek státu vůdčího vůči sekundárním státům, ale o obousměrnou možnost.

Z výše uvedeného lze dovozovat, že i v Ikenberryho případě je v rámci hegemonie nutné reflektovat nejen stát vůdčí, ale i státy sekundární. Bez existence sekundárních států a zejména bez jejich souhlasu s pravidly, která jsou v liberální hegemonii uplatňována, by daná hegemonie nemohla nikdy existovat. Novinku v jeho případě představuje zprostředkování určitých veřejných statků ze strany vůdčího státu.

Poslední pojem, jímž se budu v této části práce zabývat, představuje regionální hegemonie. Nejdříve je potřeba zamyslet se nad tím, jakým způsobem k regionální hegemonii vůbec přistupovat. Tento pojem totiž lze, jak podotýká např. Raouf (2019: 245), chápat v zásadě dvěma způsoby. Dané způsoby zároveň závisejí na tom, jak který autor nahlíží na regionální a světovou hegemonii – buď mezi oběma pojmy činí rozdíly, nebo nikoliv. Pokud rozdíly nečiní, je chápání regionální hegemonie jednodušší. V takovém případě stačí aplikovat pravidla vztahující se k hegemonii světové na konkrétní region. Pro ilustraci lze uvést modelovou situaci, kdy autor konkrétní práce vychází např. z myšlení Johna Mearsheimera. Tento autor tak bude za hlavní kritéria hegemonie považovat materiální kapacity státu. Pokud by cílem jeho práce bylo zkoumání regionální hegemonie např. v Africe, aplikoval by výše zmíněné vidění hegemonie na prostor Afriky.

Druhý přístup mezi regionální a světovou hegemonií rozdíly činí, přičemž touto cestou se v diplomové práci vydám rovněž já. Praktický rozdíl mezi oběma pohledy spočívá zejména v tom, zda reflektují skutečnost, že jednotlivé regiony

jsou součástí širšího světa a mohou být tímto světem ovlivněny. Analytický rámec, který podrobněji představím níže, danou skutečnost reflektuje. To je jeden z důvodů, proč jej v této diplomové práci využiji¹. Mám totiž za to, že izolovaným náhledem na region (tzn. bez reflexe vnějších vlivů) není možné vysvětlit některé procesy, které se v něm dějí a mohou mít vliv i na jeho strukturu. V případě zkoumání hegemonie na úrovni mezinárodního systému tato teze neplatí. Mezinárodní systém už nad sebou momentálně nemá vyšší úroveň, a proto nemůže být externími faktory ovlivněn. Dotčený rámec pracuje celkem se čtyřmi znaky regionální hegemonie: 1. a) vnímání své vůdčí role a b) uznání této role ze strany ostatních států; 2. projekce hodnot a zájmů do regionu; 3. poskytování veřejných statků státům regionu a 4. nadřazenost materiálních kapacit. Z daných znaků je patrné, že analytický rámec vychází jak z liberální, tak realistické tradice.

Předtím, než daný analytický rámec podrobněji představím, je nutné vypořádat se ještě s jedním pojmem – regionální mocnost. Důvod tohoto kroku spočívá zejména v tom, že chci osvětlit, jaký je rozdíl mezi regionální hegemonií a regionálním mocenstvím a zároveň tak odpovědět na otázku, proč se zaměřuji na regionální hegemonii. Rovněž chci předejít tomu, aby byly oba pojmy používány synonymicky. Nejdřív musím zmínit, že v případě regionální mocnosti nepanuje jasná shoda ani na samotném označení „regionální mocnost“. Jak uvádí např. Ponížilová (2016: 41), „konkrétní státy, které někteří autoři označují za *regionální mocnost* (např. Flesmes 2009), jiní autoři nazývají jako *rostoucí střední mocnosti* [...], *regionální střední mocnosti* [...], *regionální velmoci* [...]“. Obdobně komplikovanou situaci představuje i definování dotčeného pojmu. Pro účely této práce lze zmínit např. obecnou definici Buzana s Weaverem (2003: 37). Tito autoři ztotožňují regionální mocnosti s mocenskými póly v daném regionu. Počet mocností proto rozhoduje o polaritě regionu, který může být uni-, bi- či multipolární. Adjektivum „mocenské“ rovněž naznačuje, že tyto státy mají díky svým kapacitám moc, tzn. schopnost ovlivňovat další aktéry v daném regionu. Dané kapacity se mohou různit. Jak podotýká např. Flesmes

¹ Dalšími důvody jsou jeho komplexnost a skutečnost, že s ním úspěšně pracují i jiní autoři (viz níže).

(2007: 12–13), zdroje moci (respektive mocenské kapacity) mohou mít na jedné straně podobu zdrojů materiálních a na straně druhé podobu zdrojů ideových². Důležité je ovšem podotknout, že materiální kapacity hrají v tomto případě prim. Pokud stát takovými kapacitami nedisponuje, samotné ideové kapacity mu pozici regionální mocnosti nezajistí. Regionální mocností je tudíž stát, který se 1) v daném regionu nachází a 2) má dostatek materiálních kapacit (jež mohou být doplněny kapacitami ideovými). Daná mocnost však musí své kapacity efektivně využít, proto Ponížilová (2016: 45) druhý definiční znak rozšiřuje o „schopnost státu ovlivňovat či kontrolovat chování a jednání jiných aktérů tak, aby dosáhl žádoucích výsledků.“ V tomto bodu se tak ztotožňuje s Buzanem a Weaverem. Tím ovšem výčet toho, co regionální mocnosti splňují, nekončí. Mimo jiné se angažují v etablování regionálních institucí či distribuci veřejných statků³ (Ponížilová 2016: 36). S pojmem regionální mocnost jsou ale spojeny i další znaky, zejména vůdcovství (Flemes 2007: 11).

Lze si povšimnout, že mezi výše uvedenými znaky regionální hegemonie a regionální mocnosti prakticky není možné vysledovat rozdíl. V obou dvou případech musí mít konkrétní stát určité materiální kapacity, doplněné vůdcovstvím, projektováním zájmů a hodnot do regionu (např. prostřednictvím etablování regionálních institucí a působení v nich) a poskytováním veřejných statků. Na základě čeho tedy oba pojmy odlišit? Jediným dělicím kritériem, kterým lze využít a aplikovat, je množství materiálních kapacit. V případě regionální mocnosti není možné potřebnou výši kapacit jasně určit. Proto je třeba vycházet z kombinace faktorů uvedených výše. Platí, že regionální mocnost musí mít dostatek kapacit na to, aby prostřednictvím jejich efektivního využití kontrolovala či ovlivňovala jiné aktéry v regionu. Takový stát má zároveň dostatek kapacit na to, aby se o něm dalo uvažovat jako o mocenském pólu. To bezesporu znamená, že kapacitně převyšuje další státy v regionu. Podle toho, kolik má region mocenských pólů, lze usuzovat, kolik dalších států regionální

² V souvislosti s tímto rozdělením jsou často používány pojmy „hard“ a „soft power“.

³ Právě kupříkladu těmito aktivitami mohou mocnosti využívat své materiální statky, tzn. ostatní ovlivňovat a kontrolovat.

mocnost kapacitně opravdu převyšuje (v unipolaritě všechny ostatní, v bipolaritě všechny vyjma jednoho atd.).

Hegemon musí mít kapacit ještě více. V tomto případě je však možné potřebnou výši specifikovat lépe. Jak bylo zmíněno v části věnující se realismu, John Mearsheimer chápe hegemonu jako vojensky neohrožitelného a zároveň schopného porazit jakýkoliv stát v systému, případně některou koalici dvou států. Takový stát musí mít rovněž výrazně více kapacit, než druhý nejsilnější stát. Jinak chápe hegemonii např. Østerud (1992: 12). V jeho pojetí musí být hegemon schopný porazit nejen některé koalice, ale jakoukoliv koalici jakéhokoliv množství států v regionu. Tohle vidění hegemonie je velmi striktní a v současném rozpoložení světa nedosažitelné. Zároveň se jako nedostatečná jeví skutečnost, že hegemon musí „pouze“ porazit jakýkoliv stát v systému. V tomto případě by bylo problematické rozlišovat mezi hegemonem v Mearsheimerově pojetí a unipolární regionální mocností v pojetí Buzana a Weavera. Daná distinkce by posléze záležela na tom, jak kdo vnímá „výrazně více kapacit“. Abych této situaci předešel, zvolím kombinaci obou náhledů. Pro účely této diplomové práce bude v rámci materiálních kapacit hegemonem stát, který bude schopný porazit koalici dvou nejsilnějších zbývajících států v regionu.

Nyní se dostávám zpátky ke shora zmiňovanému analytickému rámci regionální hegemonie. Tento rámec vytvořila Miriam Prys, ale využívají jej i další texty a autoři (např. už jmenovaný Raouf). Jak bylo uvedeno výše, znaky regionální hegemonie, které ve svém analytickém rámci představuje, nejsou ničím novým nebo revolučním. S mnoha z nich v této či upravené podobě pracují i jednotliví teoretici mezinárodních vztahů (jako příklad lze uvést Ikenberryho a zprostředkování veřejných statků vůdčím státem). Jak ale vyplývá ze samotného názvu, Prys tyto znaky prezentuje ve světle analýzy, kterou následně sama provádí. To znamená, že u každého z nich uvádí, co si pod ním v souvislosti s analýzou představit a jaké zdroje se k němu vážou. Samozřejmě platí, že jednotlivé druhy zdrojů je analogicky možné převést do jakéhokoliv výzkumu. Druhý bod, který je pro její pojetí regionální hegemonie specifický, představuje

skutečnost, že se Prys snaží reflektovat vnější vlivy a výzkumníky na potřebu jejich reflexe upozornit.

Prvním ze znaků analytického rámce je vnímání sebe sama jako vůdce (resp. vnímání své vůdčí role)⁴ a uznání této role ze strany ostatních. Vnímání své vůdčí role může existovat samo o sobě, nebo být doplněno nějakým jiným konceptem, např. výjimečností. Tímto konceptem se nezabývá sama Prys, ale jiní autoři – jmenovitě K. Holsti a S. Lipset. Ačkoliv se výjimečnost jeví jako velmi zajímavý koncept, v praxi bude velmi těžce empiricky prokazatelná. Pokud není jasně deklarovaná ze strany státu, je nemožné ji detekovat. Z toho důvodu budu v této práci vycházet z pouze z vnímání své vůdčí role. Prys dodává, že k danému vnímání mohou státu pomoci i další faktory. Stát tak o sobě prvoplánově nemusí smýšlet jako o vůdci, ale díky vzniklé situaci se jeho postoj změní. Příkladem může být existence mocenského vakua v regionu (Prys 2008: 8–9).

Druhou polovinu prvního znaku tvoří percepce státu ze strany ostatních. Ostatní (sekundární) státy musejí uznat jeho vůdčí roli v regionu. Samotná snaha aspirujícího hegemonu se tak nutně musí potkat s odezvou ostatních. Zároveň nelze očekávat, že by roli aspirujícího hegemonu uznávaly všechny státy v regionu. To ani není potřeba. Stačí, pokud jej uznává dostatečné množství států (podrobněji viz níže). Otázkou ještě zůstává, jaké zdroje informací v rámci zkoumání použít. Prys (2008: 8–10) ve svém výzkumu vycházela z prohlášení politiků, vyjádření vládních orgánů, ale také z ústav států, zahraničně-politických strategií či zpráv ministerstev.

Druhý znak představuje projekce hodnot a zájmů státu do regionu. Důležité je zmínit nenásilný charakter dané projekce. Hodnoty a zájmy nejsou ostatním aktérům vnucovány. Jako prostředky, jejichž pomocí bude možné dotčenou projekci identifikovat, Prys (2008: 10–11) označila např. mediaci konfliktů v regionu, zakládání institucí (ve formálním slova smyslu) a nastolování agendy v jejich rámci. Třetí a poslední znak spočívá v poskytování veřejných statků sekundárním státům. V tomto případě lze opět uvést některé příklady: stát aspirující na hegemonu může poskytovat bezpečnost, lepší

⁴ Tyto pojmy budou v práci používány zaměnitelně.

dopravní možnosti, ekonomické příležitosti atd. Poskytovaným veřejným statkem může být cokoliv, co naplňuje jeho znaky (neexkluzivita a nerivalita). I v případech zkoumání těchto znaků lze jako zdroje použít např. zahraničně-politické strategie, vyjádření politické reprezentace země či záznamy o aktivitě států v regionálních organizacích.

Aby bylo možné s danými znaky pracovat v praxi, je nezbytně nutné je operacionalizovat. Samotná operacionalizace mi je umožní převést z obecné podoby do pozorovatelných kritérií. Kvůli kvalitativnímu charakteru většiny vytvořených kritérií není možná jejich kvantifikace, proto budu při jejich hodnocení postupovat relačně. To znamená, že v jejich rámci budu posuzovat chování a jednání aspirujícího hegemonu vůči regionu a naopak. Výsledkem posuzování bude zjištění, zda aspirující hegemon dané kritérium splňuje (ANO), nespĺňuje (NE), nebo jej splňuje pouze částečně (ČÁSTEČNĚ). U každého kritéria rovněž stanovím, prostřednictvím jakých skutečností budu sledovat, zda konkrétní stát kritérium splňuje či nikoliv. V této práci budu v návaznosti na vše výše zmíněné reflektovat celkem čtyři kritéria:

1. a) vnímání své vůdčí role a b) uznání této role ze strany ostatních států

Do tohoto kritéria bude spadat na jedné straně vnímání své vůdčí role v regionu ze strany aspirujícího hegemonu a na straně druhé uznání této role sekundárními státy. Prokázání tohoto kritéria bude možné jednak prostřednictvím verbálních či písemných pramenů (projevy politické reprezentace, zahraničně-politické dokumenty, dokumenty orgánů státní správy, odborné články a knihy, internetové články, politické komentáře), ale rovněž prostřednictvím samotné aktivity státu (např. tím, že je stát lídrem v rámci regionální integrace nebo vystupuje jménem ostatních států). Ačkoliv se jedná o přesvědčení aspirujícího hegemonu a států sekundárních, může se zde objevit i možnost ČÁSTEČNĚ. Tato situace by zahrnovala případy, v nichž by se aspirující hegemon vnímal jako vůdce pouze v části zkoumaného regionu, nebo by pouze z určité části tohoto regionu vycházelo uznání jeho vůdčí role.

Otázkou zůstává, jaké množství států musí aspirujícího hegemonu uzнат, aby to bylo považováno za dostatečné? Pro účely této práce bude za dostatečné

množství považována suma států, jejichž velikost obyvatelstva a HDP dosáhnou alespoň 50% zbytku regionu (bez započtení kapacit Brazílie a Mexika). Sám hegemon musí mít značné kapacity, proto považuji hranici 50% ze zbytku za dostatečnou. Místo velikosti obyvatelstva a HDP bych mohl zvolit rovněž jiné ukazatele – např. ukazatele materiálních kapacit dle CINC (viz níže). Pro velikost obyvatelstva a HDP jsem se rozhodl z čistě pragmatického důvodu. Výpočet materiálních kapacit dle CINC je poměrně složitý a je k němu potřeba mnoho data, která nemusí být vždy dostupná. Vzhledem k tomu, že se budu pohybovat i mimo zkoumané období, se tak jako nejsnazší jeví vycházet z výše zmíněných ukazatelů.

Státem, který vůdčí roli aspirujícího hegemonu neuznává, budu rozumět takový stát, který tuto skutečnost prostřednictvím své politické reprezentace explicitně vysloví, nebo se podle ní bude chovat. Ostatní státy, to znamená i ty, které se nevyjádří, budu brát jako státy, jež danou vůdčí roli uznávají. Předpokládám, že nevyjadřující se státy mohou být 1) spokojeny s existujícím statutem quo v regionu; 2) nechtějí se dostat do konfliktu s aspirujícím hegemonem nebo 3) spokojeny nejsou, do konfliktu by šly, ale nemají dostatečné kapacity na to, aby byly v takovém konfliktu úspěšné. Ať je důvod jakýkoliv, svou nespokojenost s vůdčí rolí aspirujícího hegemonu nedávají najevo.

2. projekce hodnot a zájmů do regionu

Projekcí zájmů jsou myšleny jakékoliv relevantní aktivity, kterými se aspirující hegemon snaží projektovat své specifické zájmy a hodnoty do regionu. Klíčovými činnostmi, jež může stát využívat, je zakládání institucí (regionální organizace, fóra, mezivládní skupiny, kulturní instituce – např. kulturní centra). Mezi další aktivity lze však započítat i činnost médií, vyjádření nebo aktivity ústavních činitelů státu vůči ostatním státům regionu a jejich představitelům (zejména kritiku či podporu hodnot a zájmů, jež zastávají), mediaci konfliktů nebo nastavování agendy v rámci výše zmíněných institucí.

3. poskytování veřejných statků státům regionu

V rámci tohoto kritéria budu reflektovat jakoukoliv aktivitu spojenou s poskytováním takových statků. Pro účely této práce budu vycházet z výčtu globálních veřejných statků poskytnutého zprávou generálního tajemníka OSN z roku 2001. Ve zprávě je uvedeno celkem 10 globálních veřejných statků: 1) důstojnost lidí; 2) respektování národní suverenity; 3) veřejné zdraví; 4) bezpečnost; 5) mír; 6) sjednocení přeshraničních dopravních a komunikačních systémů; 7) sjednocení přeshraniční institucionální infrastruktury⁵ s cílem dosažení tržní efektivity, ochrany lidských práv, transparentní správy či sjednocení technických standardů; 8) společná správa vědění; 9) společná správa přírodního dědictví s cílem zajištění udržitelného růstu a 10) dostupnost mezinárodních platform s cílem umožnit jednání mezi státy (Kaul – Conceição – Le Goulven – Mendoza 2003: 44).

4. nadřazenost materiálních kapacit

Materiální kapacity musí dosahovat takové velikost, aby byl hegemon prostřednictvím jejich využití schopný porazit koalici dvou zbývajících nejsilnějších států v regionu. Proces získání relevantních dat v případě této diplomové práce bude podrobně rozveden v metodologické části. Tohle kritérium představuje výjimku, jelikož v jeho rámci nebude možné uplatnit možnost ČÁSTEČNĚ. Stát potřebné materiální kapacity buď mít bude (ANO), nebo nebude (NE).

Závěrem považuji za nutné zdůraznit, že ne všechny aktivity obsažené v daných kritériích budou posuzovány stejně. Velmi bude záležet např. na jejich objemu, intenzitě, skupině zainteresovaných států a dalších proměnných. Aby mohl být konkrétní stát hegemonem, musí splňovat všechna kritéria. Pokud by některé z nich, respektive fragment některého z nich splňoval pouze ČÁSTEČNĚ, nemohl by být pro účely této práce považován za hegemonu Latinské Ameriky.

⁵ Institucionální infrastrukturou jsou myšleny „formální a neformální normy a jiné regulatorní systémy ovlivňující chod společnosti. Příkladem je právní systém, ekonomické normy a ustanovení, bankovní a finanční regulace, byrokracie, ale i sociální normy.“ (Ostřížek a kol. 2007: 8).

2. Metodologie

V návaznosti na výše zmíněný text je v této kapitole nutné stanovit, jaké výzkumné metody v práci použiji. Zkoumání hegemonie je atypické v tom, že kombinuje na jedné straně kritérium kvantitativní (materiální kapacity státu) a na straně druhé kritéria kvalitativní (zbylá tři kritéria). Této polarizaci se musí následně přizpůsobit i výzkumné metody. Samotná práce bude představovat dvou případovou studii – jedna studie se bude věnovat Brazílii a druhá Mexiku. Ke zjištění relevantních dat a empirické evidence bude použita analýza obou dotčených států a jejich zahraniční politiky. V kvalitativních částech výzkumu bude i s přihlédnutím ke zdrojové základně potřeba využít také analýzu kontextu (Goodin – Tilly 2006). Kvantitativní část výzkumu bude z tohoto pohledu složitější.

Měření materiálních kapacit představuje komplikovanou záležitost. Úskalí celého procesu tkví zejména ve správném výběru měřených ukazatelů. Ty lze vybrat buď intuitivně na základě práce s daty (viz např. Mearsheimer 2001), nebo prostřednictvím již zpracovaného modelu. Každý z těchto přístupů má své silné a slabé stránky. Intuitivní výběr badateli sice umožní ukazatele lépe přizpůsobit konkrétnímu výzkumu, ale výsledný výběr je snadno napadnutelný pro svou nespornou subjektivitu a absenci metodologického zázemí. Použití již existujícího modelu badatele limituje v otázkách jeho modifikace v souvislosti s výzkumem, na druhou stranu však poskytuje transparentní a falsifikovatelný způsob získání relevantních dat. V této diplomové práci vyjdu z druhého uvedeného přístupu, přičemž použiji tzv. Složený index národních kapacit (*Composite Index of National Capability* neboli CINC). CINC představuje index, jež v sobě kombinuje celkem šest ukazatelů materiálních kapacit s cílem vytvořit z nich jednu souhrnnou hodnotu pro každý zkoumaný subjekt. Těmito ukazateli jsou velikost celkové populace, městské populace, armády, vojenských výdajů, primární spotřeby energie a produkce železa a oceli (Correlates of War 2017: 1, 7). Předtím, než se dostanu k představení vzorce, který mi konkrétní souhrnnou

hodnotu umožní získat, je nutné okomentovat určité ukazatele a logiku za jejich výběrem.

Myslím, že nemá smysl vyjadřovat se ke všem ukazatelům, jelikož zahrnutí ukazatelů jako velikost populace, armády a vojenských výdajů dává většině badatelů smysl. Zařazení zbývajících ukazatelů na druhou stranu může vzbuzovat četné otázky. Z toho důvodu se vyjádřím pouze k těmto ukazatelům. Vzhledem k tomu, že webová stránka *Correlates of War*, která obsahuje „aktuální“ CINC databázi, již neposkytuje starší verze, v nichž bylo možné dohledat odůvodnění výběru jednotlivých ukazatelů, budu vycházet z knihy M. Ponížilové (2016), z níž je v této diplomové práci již citováno. Lze prohlásit, že největším překvapením v rámci celého indexu je vynechání klasických ekonomických ukazatelů jako HDP, HNP či HDP na hlavu. Jejich absence však není dílem náhody či chyby, nýbrž vůle autorů CINC. Cílem zařazení dvou průmyslových kategorií (produkce železa a oceli + primární spotřeba energie) – místo kategorií ekonomických – je větší přizpůsobení indexu reálnému mezinárodnímu systému, konkrétně situaci, kdy může dojít k ozbrojenému konfliktu. V tomto případě by důležitou roli hrála právě produkce železa a oceli, z nichž by se vyráběly zbraně. Co se spotřeby energie týká, CINC vychází z toho, že velká spotřeba energie je navázána na vysoký počet obyvatel, továren atd. Proto předpokládá přímou úměru mezi spotřebou energie a ekonomickým potenciálem země. V případě urbanizace CINC reflektuje města s alespoň 100 tisíci obyvateli⁶. Zařazení tohoto ukazatele má za cíl vyjádřit důležitost vyšších standardů s urbanizací spojených, např. vyšší úroveň vzdělání, industrializace atd. (Ponížilová 2016: 55). Otázka, zda je výše zmíněná skladba ukazatelů vhodná, je do velké míry spekulativní. Osobně zastávám názor, že ekonomické statistiky jako HDP, HNP či HDP na hlavu by měly být do daného indexu zařazeny, ať už jako další ukazatel, nebo jako náhrada některého ukazatele současného. V rámci této diplomové práce však budu vycházet z neupraveného

⁶ Vzhledem k databázi, s níž budu v tomto případě pracovat a jež bude představena níže, podmínku 100 tisíc obyvatel vypustím. Hodnoty týkající se velikost městské populace budou vycházet z národních statistik jednotlivých států, které jsou v koherentní podobě obsaženy v dané databázi (World Bank nedatováno a).

indexu s šesti původními ukazateli. Důvod tkví v tom, že manipulace s ukazateli může data zkreslit, což může ovlivnit samotný výzkum. Jakýkoliv zásah do výpočtového vzorce by musel být nejdříve vyzkoušen a zanalyzován, na což v této práci není prostor. Tímto způsobem nastavený index je navíc v akademické obci poměrně známý a používaný, tudíž ani neexistuje akutní potřeba jej měnit.

Nejaktuálnější zpracovaná databáze s indexy končí v roce 2011, což neodpovídá výzkumnému období diplomové práce. Proto budu muset potřebné indexy samostatně vypočítat prostřednictvím výše zmíněného vzorce. V případě daného vzorce bude nutné provést pár početních operací. První z nich mi umožní získat poměr kapacit státu vůči systému (v mém případě regionu) v rámci jednotlivých ukazatelů. Pokud tak budu analyzovat celkový počet obyvatel, daná část vzorce bude vypadat takto:

$$\text{poměr} = \frac{\text{celkový počet obyvatel konkrétního státu}}{\text{celkový počet obyvatel celého regionu}}$$

Až získám tyto poměry u všech šesti ukazatelů, dotčené poměry sečtu a vydělím číslovkou 6 (tohle číslo reprezentuje počet ukazatelů). Výsledkem bude samotný index daného státu.

$$\text{index} = \frac{\text{PCP} + \text{PMP} + \text{PPSE} + \text{PPŽO} + \text{PVA} + \text{PVNA}}{6}$$

- PCP = poměr celkové populace
- PMP = poměr městské populace
- PPSE = poměr primární spotřeby energie
- PPŽO = poměr produkce železa a oceli⁷
- PVA = poměr velikosti armády
- PVV = poměr výdajů na armádu

⁷ Ocelí a železem se pro účely této práce myslí surová forma těchto materiálů.

Jako výsledný index vyjde číslo od 0 do 1. Obě tato čísla reprezentují protější póly číselné škály s tím, že 0 znamená 0% podíl na kapacitách v regionu, zatímco 1 znamená podíl 100% (Correlates of War 2017: 7–8).

Zpracovaná databáze počítala indexy za každý rok. Já však zvolím jiný přístup. Ve výzkumném období budu každé dva roky (2014, 2016 a 2018) zjišťovat hodnotu všech poměrů u sledovaných států. Hodnoty poměrů získané v rámci každého jednotlivého ukazatele sečtu a vydělím je počtem let, v nichž byly získány (tzn. číslem 3). Výsledkem budou průměrné hodnoty poměrů všech ukazatelů, které budu moci dosadit do finálního vzorce.

$$\text{průměr PCP} = \frac{\text{PCP2014} + \text{PCP2016} + \text{PCP2018}}{3}$$

$$\text{index} = \frac{\text{průměr PCP} + \text{průměr PMP} + \text{průměr PPSE} + \dots}{6}$$

Důvod, proč jsem zvolil tento přístup, je poměrně prostý. Pokud by se index počítal pouze v jednom roce, zvýšilo by se riziko jeho zkreslení. Tohle zkreslení by mohlo pramenit z náhody, ale také z vůle badatele. Nevědomky nebo schválně by vybral rok, kdy data konkrétního státu neodpovídají průměru – v důsledku změny politické reprezentace by enormně investoval do armády, lidé by se v souvislosti se znečištěním půdy stěhovali do měst atd. Aby se případnému zkreslení předešlo, data budou sbírána ve třech různých letech v šestiletém období.

Nyní se dostávám k poslednímu tématu v rámci této části. Tím budou na jedné straně zdroje, z nichž budu čerpat data, a na straně druhé nastavení výzkumného období. Obě dané skutečnosti neuvádím společně náhodou, souvisí spolu. Data pro první dva ukazatele (celkový počet obyvatel, celkový počet městského obyvatelstva) budu v souvislosti se zjišťováním materiálních kapacit čerpat z webových stránek *World Bank Open Data*. Dané webové stránky mají velmi přehlednou a obsáhlou datovou základnu, která sahá hluboko do minulosti.

Nejaktuálnější data naopak pochází z roku 2018⁸. Z toho důvodu bude posledním rokem, z něhož budu čerpat data o materiálních kapacitách, právě rok 2018. Pro získání relevantních hodnot jsem chtěl zároveň získat data z alespoň tří let, které nenásledují přímo po sobě. Proto jsem jako výzkumné období zvolil rozmezí let 2014 – 2018. Data, která nebudou k nalezení na výše zmíněném webu, načerpám z jiných zdrojů (např. z databází *World Steel Association*, *International Institute for Strategic Studies* atd.).

⁸ Dá se předpokládat, že data za rok 2019 budou zpracována až v průběhu roku 2020. Proto jsou data za rok 2018 rovněž nejaktuálnější možná data v ucelené podobě.

3. Vnímání své vůdčí role a uznání této role ze strany ostatních států

Jak je nastíněno výše, v této kapitole zanalyzuji, zda Brazílie a Mexiko samy sebe vnímají jako lídry Latinské Ameriky a pokud ano, tak zda se jejich vnímání setkává s pozitivní odezvou ze strany ostatních států. Níže budu postupovat abecedně – nejdříve rozeberu Brazílii a posléze Mexiko.

3.1. Brazílie

V čele největšího latinskoamerického státu se za dobu jeho existence vystřídal nespočet osob. Žádná z nich ale nebyla tak oblíbená jako Lula da Silva. Přestože jeho funkční období skončilo k roku 2011, někteří autoři (Chagas-Bastos – Franzoni 2019) jej „protahují“ až do roku 2016. Tato skutečnost může mít dva důvody. Buď se jednoduše jedná o chybu autorů, nebo je za tím něco víc. Já se přikloním spíše ke druhé možnosti. V tomto případě se nejedná o žádnou konspirační teorii, ale o naznačení kontinuity Lulovy politiky i v průběhu funkčního období jeho nástupkyně Dilmy Rousseff⁹. Rousseff se s Lulou dobře znala, jelikož byla mimo jiné členkou jeho kabinetu, a v rámci její kampaně byla jako Lulova pokračovatelka rovněž prezentována (Marcondes – Mawdsley 2017: 684). Dalo se předpokládat, že se s novým prezidentem Bolsonarem politika v mnoha ohledech změní. Zda k tomu opravdu došlo a zda měla případná změna vliv i na vnímání své vůdčí role ze strany Brazílie a uznání této role ostatními státy rozeberu níže.

Aktivnější přístup Brazílie k regionu lze poprvé najít v 90. letech. Jak je popsáno v úvodu, Brazílie procházela transformací, jejímž výsledkem byla liberalizace ekonomiky a demokratizace. Ruku v ruce s tím se prioritou stalo i navazování vztahů se sousedními státy. Toto navazování neprobíhalo pouze na bilaterální bázi, ale Brazílie se začala angažovat i v multilaterálních projektech, jejichž příkladem může být Mercosur (Saraiwa 2010). Celá situace byla umocněna ještě jednou skutečností. V roce 1994 vznikla NAFTA, jakožto

⁹ To je zároveň důvodem, proč nebudu Rousseff v této práci samostatně reflektovat. Reflektovat nebudu ani prezidenta Temera, jelikož oproti ostatním působil v úřadu pouze chvíli.

severoamerický ekonomický projekt. Kromě Spojených států amerických a Kanady se k němu však připojilo i Mexiko. Tímto krokem samo sebe zařadilo do regionu Severní Ameriky. V průběhu následujících let se Brazílie stala středobodem dění v Jižní Americe. Za administrativ prezidentů Cardosa a Luly da Silvy hostila nejruznější summity (např. summit jihoamerických prezidentů v Brasílii v roce 2000), stála v čele mnoha integračních procesů (viz kapitola 4) a snažila se prohlubovat vztahy s ostatními státy regionu (Bethell 2010a: 484). Výše zmíněný region Jižní Ameriky není uveden náhodou. Malamud (2011: 6) uvádí, že v průběhu 90. let Brazílie zjistila, že nebude schopná hrát významnou roli v celém regionu Latinské Ameriky, a proto se bude muset koncentrovat na jiné, menší území – Jižní Ameriku. Díky tomuto rozhodnutí Brazílie rovněž vyřešila dva problémy, kterým by jinak musela čelit. Tím prvním byla existence Mexika. Ačkoliv se Mexiko vstupem do NAFTA od Latinské Ameriky „myšlenkově“ odstříhlo, stále v ní bylo geograficky přítomno. Vzhledem ke své rozloze a počtu obyvatel navíc představovalo největšího brazilského konkurenta. Druhým problémem byl vliv Spojených států amerických, který v Jižní Americe rozhodně nedosahoval takové intenzity jako od Kolumbie na sever. Brazílie tak měla relativně volnou cestu k prosazování své politiky.

„Za Lulovy administrativy bude Jižní Amerika naší prioritou.“ (Malamud 2011: 7). Tato slova pronesl tehdejší ministr zahraničních věcí Celso Amorim jako předzvěst toho, co v prvním desetiletí nového milénia následovalo. Lula pokračoval v propagaci multilaterálních projektů, jakými byla např. *Initiative for the Integration of South American Regional Infrastructure* (IIRSA) nebo *Union of South American Nations* (UNASUR). Brazílie měla na obou projektech i výrazný finanční podíl (Pinheiro – Gaio 2014: 14). Autoři (Pinheiro – Gaio 2014: 8; Bethell 2010a: 484) se obecně shodnou na tom, že za Luly o sobě Brazílie jako o lídrovi a regionální mocnosti smýšlela. Jedním dechem však dodávají, že se jednalo „pouze“ o Jižní a nikoliv celou Latinskou Ameriku¹⁰ (viz tabulka č. 1).

¹⁰ Ačkoliv se Lula snažil sehrávat roli lídra i ve Střední Americe a region občas nazýval jako „naše Latinská Amerika“ (Bethell 2010b: 4).

Jak to ovšem bylo s jejím uznáním v regionu? Malamud (2011: 15) naznačuje, že bylo vlažné. Jediným spolehlivým brazilským partnerem byla v jeho očích Chile. S ostatními státy nedokázala Brazílie udržet dlouhodobě pozitivní vztahy, ať už byly důvody jakékoliv (spory, málo společných zájmů, důležitější partneři atd.). K tomu se nejen v regionu, ale i mimo něj, Brazílii vytvořila konkurence. Uvnitř regionu se jednalo o Argentinu a Venezuelu, vně regionu o Spojené státy americké. Na ně měla silnou vazbu např. Kolumbie. Ačkoliv většina států nepřijímala brazilské postavení s otevřenou náručí, veřejně proti němu nevystupovala. V podstatě jej mlčky uznávala. Z hlediska velikosti obyvatelstva a HDP součet těchto států pohodlně překročil požadovaných 50%. Ve statistikách z roku 2007¹¹ měly Argentina s Venezuelou v součtu zhruba 67 milionů obyvatel v porovnání s 271 miliony obyvatel zbytku Latinské Ameriky a HDP ve výši 517 miliard USD ve srovnání s 1,45 bilionu USD zbytku regionu (World Bank nedatováno b, c). Výrazně vřelejšího uznání se Brazílii dostalo alespoň na mezinárodní scéně. Stala se členem mezinárodních uskupení jako IBSA či BRICS (Pinheiro – Gaio 2014: 8), jejich vzrůstající mezinárodní postavení uznala i další uskupení jako G-8 či Evropská unie (Malamud 2011: 19). Možná nejdůležitější krok se jí však nepovedl – stát se stálým členem Rady bezpečnosti OSN.

Vše výše uvedené je úvodem k tomu, co se děje dnes a co je pro tuto diplomovou práci z hlediska zkoumaného období zásadní. I když je výše uvedeno, že Lulova politika pokračovala až do roku 2016, s postupně se objevujícími skandály a ekonomickou recesí se situace začala měnit už dříve. Rousseff byla odlišnou osobností než Lula. Její priority ležely jinde, což lze odůvodnit např. mnohem nižším rozpočtem na zahraniční politiku než v rámci Lulovy administrativy (z 0,5 procenta rozpočtu v roce 2003 na 0,28 v roce 2013). Mnohem více se koncentrovala na politiku domácí. Z Lulou nastaveného kurzu sice výrazně neuhnula, ale intenzivní zahraniční politika nebyla jejím primárním zájmem. Daný přístup by se tak dal shrnout jako „kontinuita s menší intenzitou“ (Marcondes – Mawdsley 2017: 685).

¹¹ Uprostřed Lulova celkového funkčního období.

Po zvolení Jaira Bolsonaro brazilským prezidentem se očekávalo, jakým směrem se Brazílie nejen v zahraniční politice vydá. Po více jak roce jeho funkčního období se však zdá, že to ani on sám neví. Bolsonaro vyhrál prezidentské volby s tím, že Brazílii zbaví všech zásadních problémů, které ji už nějakou dobu trápily. Konkrétně se jedná o vysokou kriminalitu, korupci a upadající ekonomiku (Kirby 2019). Všechna tato témata se týkají zejména brazilských domácích záležitostí. Skutečnost, že zahraniční politika nebude Bolsonaroovou prioritou, vyplynula již z délky sekce, jež jí byla v Bolsonaroově programu věnována. Nejen z jeho programu, ale rovněž z jeho veřejných prohlášení a vystoupení bylo možné vyčíst, čemu se bude chtít v zahraniční politice věnovat. Píliřem jeho zahraničně-politické vize byl charakter vztahů, o něž Bolsonaro jevil zájem. Chtěl se angažovat zejména v bilaterálních vztazích, což je diametrální odlišnost oproti Lulovi. Mezi podstatné brazilské partnery měly patřit Spojené státy americké a Čína, s níž chtěl Bolsonaro zlepšit vztahy. S odklonem od multilateralismu souvisí i snížení brazilské role v různých mezinárodních či regionálních organizacích a odstoupení od mezinárodních úmluv. Z mnoha výroků, které Bolsonaro v průběhu času učinil, lze vyzdvihnout např. jeho kritiku Rady OSN pro lidská práva, jíž mimo jiné označil za nepotřebnou. Negativně se stavěl také k Pařížské klimatické dohodě, a to zejména ve vztahu k Amazonii. Doposud zmíněná kritika směřovala vůči mezinárodním organizacím, Bolsonaro však nešetřil ani uskupení existující v Jižní Americe. Kritizoval totiž Mercosur, jednu z prvních organizací, jež v regionu v 90. letech vznikla. Bolsonaro vyjádřil pochybnosti nad tím, zda by Brazílie měla v tomto uskupení zůstat (Leiva – Ruwet 2018).

Bolsonarovo roční působení v úřadu zajímavě shrnuje Nathalia Passarinho (2020) z BBC News. Ta vytkla šest nejvýznamnějších zahraničně-politických momentů, které se udály. Dané momenty lze ještě rozdělit na mezinárodní a regionální. Jako zásadní se jeví zejména sblížení s USA a Čínou. Prohlubování vazeb s USA značí naprostý rozkol mezi Bolsonaroovou a Lulovou zahraniční politikou. Co se regionálních momentů týká, je třeba vyzdvihnout Bolsonaroův negativní vztah s nově zvoleným argentinským prezidentem Fernándezem.

V průběhu roku 2019 se udála ještě jedna významná událost, která souvisí jak s mezinárodními, tak regionálními záležitostmi. Jedná se o dohodu mezi Mercosurem a EU týkající se volného obchodu. Zajímavý je fakt, že regionu Jižní Ameriky (nikoliv Latinské) se ze všech šesti momentů pozitivně týkal pouze jeden z nich.

Posun brazilské zahraniční politiky směrem k mezinárodnímu systému je z mnoha shora uvedených kroků patrný. Všímají si ho rovněž různé články. Např. Chagas-Bastos a Franzoni (2019) poukazují na to, že preference zlepšování bilaterálních vztahů se Spojenými státy americkými jde na úkor politiky vůči regionu, respektive globálního Jihu. Podle jejich názoru daný obrat značí vyklizení role regionálního lídra. Oba autoři se vyjádřili i k dohodě mezi Mercosurem a EU. Podotkli, že prezentace dohody jako Bolsonarova úspěchu naprosto nereflektuje 20 let trvající období, kdy byla dohoda dojednávána. Obdobný názor má i Hakim (2019). Ten podotýká, že po Bolsonarově zvolení jej Trump nazval jedním z amerických lídrů. Realita je taková, že ačkoliv má Brazílie výrazné kapacity, vůdcem regionu není. Hakim jako jeden z problémů uvádí např. naprostou pasivitu v otázce Venezuely. Helder de Vale (2019) šel ještě dál. Podobně jako Chagas-Bastos a Franzoni podotkl, že se Brazílie přestává soustředit na jiho-jižní spolupráci, a dále vyzdvihl řadu kontroverzních kroků jako odstoupení od Marakéšského migračního paktu či uzavření brazilské ambasády v Palestině. V otázce regionální vůdcovství uvedl, že jej Brazílie obětovala „jako důsledek její nadšené propagace amerických (ve smyslu USA, pozn. autora) zájmů v regionu“ (de Vale 2019). Všeříkající je už název celého jeho článku, který zní „Brazílie: z globálního lídra následovníkem Spojených států amerických“ (de Vale 2019). Z pohledu regionu je negativním znamením také skutečnost, že Bolsonaro neprezentuje směr, kterým by se chtěl v následujících letech vydat. Např. Thomas Milz (2019) přinesl zprávu, která tvrdí, že za půl roku v úřadu neudělal Bolsonaro vůbec nic. Tato informace rezonuje i v zahraničně-politické rovině, a to nejen z pohledu Brazílie. Na Bolsonarovu nepředvídatelnou povahu si stěžují mnozí jihoameričtí diplomaté.

Jeho nejasnou regionální vizi podtrhuje fakt, že po zmíněném půlroce od nástupu do úřadu neměl jasno, jak se postavit k otázce Mercosuru (Stuenkel 2019a).

Bolsonarův postoj k regionu výmluvně charakterizují ještě další dva momenty. Prvním z nich je vytvoření nového regionálního projektu, který nese název Prosur. Tento projekt má za cíl nahradit již existující Unasur, který se stal v průběhu času nefunkčním. Iniciátorem celého projektu byla Chile společně s Kolumbií. Podstatné je však to, že projekt zakládaly pouze pravicově orientované státy. Žádná levicově orientovaná země se k projektu nepřidala¹² (DW 2019; Mengjie 2019). Pravo-levé rozdělení regionu souvisí i s druhým momentem, a to roztržkou mezi Bolsonarem a novým argentinským prezidentem Fernándezem, jenž je levicový. Bolsonaro dal veřejně najevo, že podporoval Fernándezova protikandidáta a odmítl se zúčastnit jeho inaugurace. To samo o sobě dost zhoršilo vzájemné vztahy obou zemí (Lopes 2019). Bolsonarovo jasné ideologické vymezení a neschopnost určitého kompromisu může Jižní Americe přinést pouze prohloubení již existující diverzity a nikoliv potřebnou unifikaci. Zároveň se jedná o další změnu oproti Lulovi, který byl v regionu schopný ideologicky balancovat (Leiva – Ruwet 2018). Současná brazilská zahraniční politika se dá charakterizovat různě, zajímavě ji nazvali např. Chagas-Bastos a Franzoni (2019). Brazílii totiž překřtili na „hloupého obra“.

Ze shora uvedeného vyplývá jasná informace – Brazílii už nelze považovat za vůdce Jižní Ameriky¹³ (tabulka č. 1). Zvláštní je však důvod. Kapacitně je Brazílie suverén regionu. Bolsonarova politika se ale na region prakticky vůbec nesoustředí. Žádná jeho aktivita ani výrok nenapovídají tomu, že by Brazílii viděl v čele Jižní, respektive Latinské Ameriky. Absence silné brazilské zahraniční politiky dává větší smysl v souvislosti s komentářem Stuenkela (2019a). Ten tvrdí, že k dosažení efektivní a smysluplné brazilské zahraniční politiky je nutný pořádek ve vnitrostátních záležitostech. Až si Brazílie udělá pořádek doma, projeví se to i navenek. Prozatím však podle jeho slov ovlivní nefunkční zahraniční politika nejen Brazílii, ale celou Jižní Ameriku. I přes neochotu hrát

¹² Paradoxní je fakt, že Prosur má dle chilského prezidenta Pinera fungovat bez ohledu na ideologii.

¹³ O Latinské Americe nemůže být ani řeč.

vůdčí roli představuje Brazílie stále jednoho ze zásadních hráčů v regionu. Závěrem je třeba dodat, že v současné situaci nemá smysl zkoumat, zda ostatní státy uznávají vůdčí roli Brazílie. Momentálně to totiž ani nejde.

3. 2. Mexiko

Zásadní zlom v dějinách Mexika představuje rok 2000. Daným rokem totiž započalo nové, „demokratické“ období reprezentované administrativou prezidenta Foxe. Vicente Fox byl kandidátem pravicové strany PAN, které se po 70 letech nepřetržité vlády strany PRI podařilo tuto stranu vystřídat. S novou érou se změnila i zahraniční politika, jejímž středobodem se stala podpora demokracie a lidských práv (Covarrubias 2011: 214). Kromě změny tematické orientace došlo také ke změně geografického zaměření mexické politiky. Po vstupu do NAFTA a příklonu k Severní Americe se Mexiko částečně izolovalo od Latinské Ameriky. Tato izolace začínala být problémem zejména v souvislosti se vzestupem Brazílie a její regionální role. Větší zájem o region se v Mexiku snažily probudit také jeho sousední státy. Proto se, počínaje prezidentem Foxem, začali mexičtí prezidenti zavazovat k tomu, že se budou regionům na jih od Mexika ve své zahraniční politice více věnovat (de Castro 2015).

Tuto vizi začal do velké míry naplňovat nástupce Foxe a druhý prezident ze strany PAN – Felipe Calderón. Ze všeho nejdříve však musel Calderón reagovat na Foxovu politiku, která byla přijímána s velkou kritikou. Ve snaze zlepšit vztahy s několika zeměmi v čele s Kubou a Venezuelou Calderón opustil bezprecedentní protlačování demokracie a lidských práv a pragmatickým přístupem se snažil mexickou zahraniční politiku nastartovat (Covarrubias 2011: 227; Kovac nedatováno). Calderón měl totiž jasnou vizi toho, čeho chce v zahraniční politice dosáhnout. V první řadě chtěl být aktivní a zodpovědný (jak hlásalo i jeho předvolební heslo), což samo o sobě znamená, že zahraniční politice přikládal velkou váhu. Zároveň upustil od binárního myšlení ve vztahu k regionu Ameriky jako takové. Vzhledem ke geografické poloze Mexika a jeho dosavadním vazbám na Spojené státy americké nebylo možné otočit mexickou zahraniční politiku výhradně směrem na jih. Calderón proto chtěl hrát roli spojky

mezi Severní a Jižní Amerikou. Kritikou vůči Foxově politice a svými aktivitami spojenými s prohlubováním vztahů s latinskoamerickými státy si Calderón vytvořil svébytnou zahraniční politiku (Kovac nedatováno).

Calderónových zahraničně-politických aktivit bylo mnoho a neomezovaly se pouze na region. Z mezinárodních lze vypíchnout např. snahu o pozici mediátora, mexické aktivity v rámci skupiny G-20 související s životním prostředím či podíl na zvýšení záchranného fondu MMF. V případě regionu stála Calderónova snaha u zrodu nejedné iniciativy. Mexiko hrálo podstatnou roli při založení tzv. Pacifické aliance (Mexiko, Peru, Chile a Kolumbie) či uskupení CELAC (*Community of Latin America and Caribbean States*). V roce 2011 zároveň podepsalo dohodu o volném obchodu se státy Střední Ameriky (Siskind 2012). Všechny tyto aktivity pouze potvrzují shora uvedenou tezi, že v Calderónových očích měla zahraniční politika vysokou prioritu. Zajímavý je však ještě jeden fakt. Všechny zmíněné regionální iniciativy vznikly v roce 2011 – v době, kdy už brazilským prezidentem nebyl Lula da Silva, ale Dilma Rousseff. Calderón by se tak čistě na základě svých aktivit a priorit dal označit za „mexického Lulu da Silvu“. Ačkoliv může být vznik tří regionálních iniciativ v roce, kdy ve funkci skončila osobnost předchozího desetiletí, náhodou, přikláním se spíše k tomu, že Calderón chtěl převzít Lulovo místo regionálního sjednotitele a vůdce. Ze shora uvedeného vyplývá, že Mexiko mělo prostřednictvím integrace snahu vést nejen Střední, ale celou Latinskou Ameriku (viz tabulka č. 1) a v podstatě tím naplnit Calderónovu vizi spojky mezi Severní a Jižní Amerikou. K tomu však Calderónovi nezbyl čas¹⁴. Vzhledem k neutěšené vnitrostátní situaci zahrnující stagnující ekonomiku a nárůst organizovaného zločinu, jíž Calderón nedokázal čelit, nadále na postu prezidenta nepokračoval (Siskind 2012).

Calderónův nástupce, prezident Ernesto Peña Nieto (EPN), dával zahraniční politice rovněž velký prostor. Přejal vizi Mexika jakožto spojky mezi severem a jihem kontinentu, přičemž chtěl posílit nejen ekonomické postavení Mexika, ale rovněž celé Latinské Ameriky. EPN však nevěnoval pozornost

¹⁴ Tento fakt se vztahuje i k zisku široké podpory v rámci Jižní Ameriky.

pouze Latinské Americe jako celku. Nieto si uvědomoval důležitost Střední Ameriky, na níž se alespoň v začátcích svého mandátu soustředil. Jeho ministři zahraničí navštívili mnoho středoamerických zemí, účastnili se několika summitů, kde mimo jiné prezentovali snahu o prohloubení spolupráce. Sám EPN chtěl Mexiko prezentovat jako „zodpovědného vůdce“ (González – Castillo 2019).

Nietova pozdější zahraniční politika byla utvářena třemi faktory – krizí ve Venezuele, Donaldem Trumpem a vnitrostátní politikou. Obdobně jako další prezidenti, také EPN se musel vypořádat s domácí dimenzí politiky, která v Mexiku představovala poměrně problém. Za Nietovy administrativy se událo několik incidentů, jež měly vliv na vnímání jeho země v zahraničí. EPN musel řešit únosy, intervence armády, které skončily smrtí civilistů, a další události (Chabat 2019). Celá situace ovlivnila i na náladu v zemi a důvěru v EPN ze strany obyvatel (González – Castillo 2019).

Zásadní změna přišla s nástupem Donalda Trumpa, který se už ve své předvolební kampani hlasitě vyjadřoval např. k otázce migrace. Význam nástupu Trumpa pro mexickou zahraniční politiku podtrhuje Anna Portella (2018). Ta ve svém článku vyjádřila názor, že z Nietovy zahraniční politiky si většina lidí zapamatuje pouze hesla „NAFTA“ a „zed“. Politika EPN měla i mezinárodní dimenzi. Nieto se snažil prohloubit ekonomickou spolupráci nejen v Latinské Americe, ale i ve světě. Z toho důvodu navštívil několik zemí na Blízkém východě a angažoval se v uzavírání obchodních dohod, mezi něž patřila dohoda T-MEC (revize NAFTA) (Político 2018). Pro pozici Mexika v regionu však bylo důležitější jeho angažmá ve Venezuele – Mexiko se ujalo vůdčí role v rámci řešení daného konfliktu. Společně s Peru vytvořilo tzv. Limskou skupinu, která měla napomoci k vytvoření jasné pozice. Mimo to bylo Mexiko v otázce Venezuely hodně slyšet i na úrovni Organizace amerických států (OAS). EPN rázně vystupoval proti Madurovi, přičemž např. odmítal uznat jeho znovuzvolení. Mexické zapojení do celé problematiky dokazuje i jeho role v mediaci konfliktu (González – Castillo 2019; Lozano 2019a). V návaznosti na všechny tyto snahy lze prohlásit, že Nietovo Mexiko mělo jasnou snahu hrát roli

lídra regionu a samo se jako lídr minimálně v otázce Venezuely vnímalo. Postavení Mexika respektovaly i ostatní státy v regionu. Při hlasování týkajícího se postoje vůči Venezuele v rámci OAS se k Mexiku připojilo dalších 19 latinskoamerických států, mezi nimiž byla např. Brazílie, Argentina či Kolumbie (de Alba 2017). Bohužel pro Nietu a mexickou zahraniční politiku, návrh jako takový neprošel¹⁵. Ačkoliv Venezuela představuje nejen pro Jižní, ale pro celou Latinskou Ameriku významný problém, vůdčí postavení v rámci jednoho problému ještě vůdcovství v regionu jako takovém nezakládá. Zároveň je třeba reflektovat skutečnost, že i přes podporu významných regionálních států výše zmíněný návrh neprošel. Nieto následně neměl moc prostoru svou vůdčí roli v otázce Venezuely projektovat do řešení dalších problémů, jelikož mu mandát v roce 2018 skončil.

Nieta v úřadu vystřídal současný prezident, Andrés Manuel López Obrador (AMLO). Obradorovo volební vítězství bylo velmi přesvědčivé. Vyhrál s náskokem 30% před svým nejbližším pronásledovatelem, přičemž obdobně se dařilo jeho politické straně. Spolu s koaličními partnery má převahu v obou komorách parlamentu (Gaytan – Mata 2018). V rámci své předvolební kampaně byl AMLO poměrně aktivní v cestování. Navštívil města nejen v Jižní Americe, ale rovněž ve Spojených státech amerických. Vůči USA (a konkrétně prezidentu Trumpovi) byl poměrně kritický. Dalo se tak očekávat, že jeho zahraniční politika bude rázná. Ostatně, jeho silný mandát by mu to umožňoval. Po nástupu se však domněnka o silné zahraniční politice nepotvrdila. AMLO od své předvolební kampaně neopustil Mexiko. Zároveň se veřejně prohlásil, že „nejlepší zahraniční politika je dobrá politika domácí“ (Lozano 2019b; Weeks 2019).

Obradorovo Mexiko musí v zahraniční politice čelit tématům, které „zdedilo“ po Nietově administrativě (Venezuela, vztah s USA), ale i tématům dalším (migrační krize ve Střední Americe, situace v Bolívii). Ruku v ruce s mexickými postoji a kroky se rovněž liší názory na to, jakou zahraničně-

¹⁵ Proti návrhu bylo 5 států, z nichž 4 pocházely ze Střední Ameriky. Jednalo se o Nikaraguu, Dominiku, Svatý Kryštof a Nevis a Svatý Vincent a Grenadiny (de Alba 2017).

politickou roli Mexiko sehrává, nebo by sehrávat mělo. Ricardo Monreal Ávila, člen Obradorovy vládnoucí strany MORENA (*National Regeneration Movement*), prohlásil, že Mexiko po své absenci způsobené snahou o prohlubování vztahů se Spojenými státy znovu získává roli regionálního vůdce, což se některým státům nelíbí (Canchola 2020; Senado nedatováno). Na skutečnost, že Mexiko může hrát roli regionální vůdce, poukazuje i Lozano (2019b). K dosažení dané role mu může pomoci dobrá politika mexického ministra zahraničí Marcela Ebranda spolu s událostmi, které se v Latinské Americe udály – změna prezidenta v Argentině a situace v Bolívii.

Opačné přesvědčení mají Giron, Blomeier a Beck (2020), kteří považují mexickou zahraniční politiku za nejasnou a neprioritní – přednost dostávají jiná témata. Aby se Mexiko angažovalo, musí být dle jejich názoru v ohrožení jeho ekonomické zájmy. Podobný názor sdílí i Rubinstein (2020). Podle jeho názoru se Obradorovo Mexiko izolovalo, což mu škodí. Daná izolace má totiž vliv na vztahy s dalšími aktéry mezinárodních vztahů.

Pro samotné zjištění mexického postavení v regionu a vnímání sebe sama je potřeba Latinskou Ameriku fragmentovat na dva subregiony – Jižní a Střední Ameriku. V případě prvně jmenovaného subregionu se AMLO svými aktivitami distancoval od politiky svého předchůdce v úřadu. Tato teze lze demonstrovat na situaci ve Venezuele. Obrador se postavil proti výše zmíněné Lidské skupině, která požaduje Madurovo odstoupení z úřadu, a to i přes to, že Mexiko bylo díky Nietovi její součástí. AMLO se v tomto případě odvolává na tzv. *Estrada Doctrine* – mexickou doktrínu zahraniční politiky, která upřednostňuje nezasahování do vnitřních záležitostí ostatních suverénních států (v tomto případě nepreferování ani jedné strany). Neuznáním Guaidá venezuelským prezidentem se Mexiko zároveň postavilo proti silným hráčům v regionu – Brazílii, Kolumbii nebo Chile (Hackbarth – Mooers 2019; Giron – Blomeier – Beck 2020). I přes změnu politiky vůči Venezuele se Mexiko nabídlo jako potenciální mediátor konfliktu. Juan Guaidó však jeho nabídku odmítl (Business Insider 2019). Druhou podstatnou událostí ze strany Obradorova Mexika bylo garantování exilu bolivijskému prezidentu Moralesovi. Tento krok na jedné

straně podpořily levicově smýšlející vlády nejenom na kontinentu, na straně druhé šel proti politice ostatních aktérů v regionu (např. Brazílie a Kolumbie). Oběma státům vadilo, že Obrador nazval dění v Bolívii jako puč proti Moralesovi (Lozano 2019b; Giron – Blomeier – Beck 2020). Mexiko si však svým počínáním získalo jednoho podstatného spojence. Nový argentinský prezident Fernández mexické kroky podporoval. Po svém zvolení dokonce navštívil Mexiko jako první stát v regionu, čímž porušil dlouholetou tradici. Argentinští prezidenti totiž nejdříve cestovali do Brazílie (Lozano 2019b). Kromě podobných názorů může být Fernándezovo jednání vykládáno jako odvěta vůči Bolsonarovi za to, že se odmítl zúčastnit jeho inaugurace.

Větší problémy však pro Obradora představuje Střední Amerika – zejména migrační krize, která v jejím rámci propukla. Mexiko nechce a v podstatě nemůže nastalou situaci řešit samo, proto úzce spolupracuje se Spojenými státy. Řešení celé situace pro Mexiko rovněž představuje důležitý úkol. Prezident Trump několikrát hrozil zvýšením cel na mexické produkty, pokud se situaci nepodaří uklidnit (Giron – Blomeier – Beck 2020). Obrador se při návrhu řešení nechal inspirovat americkým Marshallovým plánem. Jeho cílem je prostřednictvím investic podpořit rozvoj Střední Ameriky. Zlepšení podmínek by s sebou posléze mělo přinést snížení migrace. V ideálním případě by se mělo investovat 30 miliard USD. Obradorův plán už podpořily některé středoamerické státy, jmenovitě Salvador, Guatemala a Honduras. Kritici daného plánu jsou však velmi skeptičtí, a to zejména v otázkách efektivní redistribuce a alokace finančních prostředků (Rodríguez 2019; Gies 2019). Zatím to však vypadá, že plán ustrnul na mrtvém bodě. Nejaktuálnější zprávy o jeho vývoji jsou ze září 2019, kdy mezi Mexikem a zmíněnými středoamerickými zeměmi došlo k utvrzení dotčeného plánu (ECLAC 2019). Otázkou tak zůstává, zda k jeho realizaci vůbec dojde.

Za dobu své administrativy vyvolal AMLO řadu kontroverzí. Ačkoliv se z některých jeho prohlášení mohlo zdát, že se zahraniční politice vůbec věnovat nebude, učinil několik kroků, které měly na region dopad. Obradorovo Mexiko naznačilo, že samo sebe jako lídra Latinské Ameriky stále vnímá (viz tabulka č.

1). V souvislosti s kontroverzí svých kroků se však jeho podpora omezuje na levicově orientované státy, kterých je v současnosti menšina. Roli faktického vůdce Latinské Ameriky tak Mexiko nesehrává. Ve Střední Americe je situace jiná. Vzhledem k migrační krizi státy hledají pomoc, kterou jim Mexiko chce poskytnout. Je k diskuzi, zda danou pomoc poskytuje ze solidarity a zodpovědnosti vůči regionu, nebo jako nástroj k ochraně svých ekonomických zájmů. Ať tak či onak, lídrem Střední Ameriky Mexiko je. Obradorova politika (domácí i zahraniční) zatím očividně funguje. Jako prezidenta Obradora schvaluje 86% populace (Weeks 2019), což představuje větší procento, než schvalovalo Lulu da Silvu v Brazílii.

Tabulka č. 1: Shrnutí vnímání role vůdce a akceptace této role státy regionu

Prez./Reg.	Střední Amerika		Jižní Amerika		Latinská Amerika	
	Sám	Ostatní	Sám	Ostatní	Sám	Ostatní
Lula (B)	NE	NE	ANO	ANO	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ
Bolsonaro (B)	NE	NE	NE	NE	NE	NE
Fox (M)	ANO	ANO	NE	NE	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ
Calderón (M)	ANO	ANO	ANO	NE	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ
EPN (M)	ANO	ANO	ANO	NE	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ
AMLO (M)	ANO	ANO	ANO	NE	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ

Zdroj: Autor na základě analýzy výše

4. Projekce hodnot a zájmů do regionu

V kapitole věnující se teoretickému ukotvení této práce jsou naznačeny různé aktivity, jejichž prostřednictvím lze projekci hodnot a zájmů konkrétního státu do regionu dokázat. Z předchozí kapitoly je však patrná jedna věc, která do velké míry ukázala, jaké z dotčených aktivit jsou v očích států považovány za důležité a jaké nikoliv. Nejen Brazílie a Mexiko, ale rovněž ostatní země v Latinské Americe se snaží tento fragmentovaný a nesourodý region integrovat. V průběhu času tak vznikaly a stále vznikají nejrůznější uskupení a platformy, jejichž cílem je právě regionální sjednocení. Uskupení a platformy nabývají různou podobu a věnují se celému spektru témat počínaje ekonomikou a konče politickou integrací. Vzhledem k jejich multilaterálnímu charakteru lze jejich prostřednictvím konkrétní hodnoty a zájmy šířit mnohem rychleji a efektivněji, než skrze bilaterální diplomacii. S přihlédnutím k předchozí kapitole a všemu shora zmíněnému tak budou integrační snahy Brazílie a Mexika představovat jádro této kapitoly. Lze předpokládat, že v rámci ostatních aktivit budou důležitou roli sehrávat zejména postoje lídrů obou států vůči dalším státům regionu a jejich lídrům (obzvláště v současnosti, kdy jsou v úřadu prezidenti, kteří jsou známi svým rázným přístupem).

4. 1. Brazílie

V souvislosti s otázkou, zda Brazílie využívá integraci k šíření svých hodnot a zájmů, je potřeba zanalyzovat zejména dvě důležité jihoamerické organizace – Mercosur a Unasur. Prvně jmenovaná organizace vzešla z bilaterálních jednání mezi Brazílií a Argentinou. Obě země byly historicky vzájemnými rivaly, avšak v 80. letech se situace začala měnit. Prezidenti Argentiny a Brazílie se setkali na několika jednáních, jejichž výsledkem byla myšlenka společné integrace. Tu zhmotnilo hned několik uzavřených dohod. Ačkoliv se jedna z nich věnovala spolupráci v oblasti atomové energie, z obsahu ostatních bylo jasné, jakým směrem se bude další spolupráce ubírat. Oba státy se chtěly soustředit na ekonomiku. Na základě dvou podepsaných dohod byl jako

cíl vytyčen vznik společného trhu. Celý proces se však vyvíjel dál a v souvislosti se změnami v celém mezinárodním systému i v regionu se Argentina s Brazílií rozhodly, že se z bilaterální spolupráce stane spolupráce multilaterální. Existovaly různé varianty států, které by se mohly přidat. Nakonec se však v prvotní fázi přidala Uruguay s Paraguayí. V roce 1991 tak došlo k podepsání Dohody z Asunciónu a faktickému založení Mercosuru (globalEdge nedatováno; Gardini 2007: 819).

Z výše uvedeného vyplývá, že cílem Mercosuru je liberalizace a podpora růstu ekonomik jeho členů. Děje se tak prostřednictvím odbourání vnitřních bariér obchodu. Mimo to mají jeho členové společný celní sazebník vůči třetím zemím, což z Mercosuru činí celní unii. Už od bilaterální spolupráce Argentiny a Brazílie je však finálním cílem tohoto integračního uskupení vznik společného trhu (Keller 2012). Vyjma ekonomiky má Mercosur ještě další rovinu, na níž se často zapomíná. Touto rovinou je podpora demokracie a demokratických hodnot jako takových. Daná teze se např. odráží na odlišném přístupu k Uruguayi a Paraguayi před založením Mercosuru. Bilaterální jednání Argentiny s Brazílií se často odehrávala za přítomnosti Uruguaye, kdežto zástupci Paraguaye chyběli. To bylo zapříčiněno skutečností, že v Uruguayi probíhala demokratizace, zatímco ve druhém zmíněném státu vládl autoritářský režim (Gardini 2007: 818–819; Felter – Renwick – Chatzky 2019). Důležitost demokratických hodnot byla potvrzena v roce 1998, kdy byla uzavřena tzv. Protokol z Ushuaia. Jeho cílem bylo utvrdit budoucí pro-demokratickou orientaci jednotlivých signatářů, jelikož fungování v rámci Mercosuru podmiňuje právě uznáváním demokratických hodnot. Hned ve svém prvním článku např. zmiňuje, že „[p]lná síla demokratických institucí je nezbytná k rozvoji integračního procesu mezi signatáři tohoto protokolu“ (Global-Regulation nedatováno).

Praktické fungování některých ze shora nastíněných mechanismů ze však problematičtější. Jako příklad lze uvést společný celní sazebník vůči třetím zemím. Felter, Renwick a Chatzky (2019) uvádí, že v daném případě státy nevystupují jednotně. Jenom v Brazílii existuje mnoho výjimek ze sazebníku, což podkopává kredibilitu celé organizace. Jako lépe fungující se jeví vymáhání

dodržování demokratických hodnot. Pro ilustraci je možné uvést příklad Paraguaye, jejíž členství bylo v roce 2012 pozastaveno. Důvodem byl impeachment proti tehdejšímu prezidentu Luganovi, jenž byl Argentinou spolu s Brazílií označen za puč (Keller 2012). Mercosur může kromě projektování hodnot sloužit i jako platforma, na níž Brazílie prosazuje své zájmy. Felter, Renwick a Chatzky (2019) prezentují dva možné příklady. Prvním z nich je využívání Mercosuru pro vlastní potřeby Brazílie. Prostřednictvím Mercosuru se Brazílie (a Argentina) chrání před vnějšími ekonomickými vlivy, které pro ně mohou mít neblahé důsledky. Druhý příklad představuje výše zmíněné pozastavení členství Paraguayi. Spekuluje se o tom, že dané pozastavení chtěla zejména Brazílie, jelikož tím znemožnila „pravicové“ Paraguayi hlasovat proti vstupu „levicové“ Venezuely.

Závěrem je nutné zdůraznit, že Mercosurem už se dnes nemyslí jen čtyři zakladatelské země. Ačkoliv jsou aktivními členy pouze dané státy, v Mercosuru jsou momentálně určitým způsobem angažovány¹⁶ všechny jihoamerické země s výjimkou Francouzské Guyany (MERCOSUR nedatováno).

Druhým integračním procesem, jehož prostřednictvím mohla Brazílie do regionu projektovat své hodnoty a zájmy, je Unasur. Jeho počátky lze vysledovat už v roce 2004, oficiálně však vzniknul v roce 2008. Cílem celého procesu bylo zlepšit jihoamerickou integraci spojením států sdružených ve dvou již existujících organizacích – Mercosur a Andské společenství (Flannery 2012). Primární záběr Unasuru byl však odlišný, než v případě obou dotčených organizací. Ačkoliv lze hovořit o tom, že Unasur disponoval také ekonomickou dimenzí, ratiem jeho vzniku byla spolupráce v odlišných oblastech – např. politika, bezpečnost či obrana. Právě dvě posledně jmenované oblasti měly pro Brazílii velký význam. Mimo to, že se zasloužila o vznik celé organizace, hrála zásadní roli při etablování tzv. Jihoamerické obranné rady (JOR), jednoho z orgánů Unasuru (Borda 2014: 2–4). Není tajemstvím, že latinskoamerická integrace často brala a bere inspiraci z Evropské unie, přičemž nejinak je tomu i

¹⁶ Venezuela je členem, ale momentálně má pozastavené členství, s Bolívií je veden přístupový proces a ostatní státy mají členství asociované.

v případě Unasuru. Z toho důvodu lze vysledovat podobnost mezi JOR a Radou Evropské unie. Tu hlavní je možné spatřovat ve složení obou orgánů – zasedají v nich ministři členských států. V případě JOR se logicky jedná o ministry obrany (Flannery 2012).

Podstatný je však účel, za nímž tato rada vznikla. Ačkoliv má v názvu slovo „obránná“, jež může evokovat souvislosti s armádou, obrannými jednotkami atd., její cíl je odlišný. Zároveň se rozpadá na dvě části. První část souvisí s udržení míru v Jižní Americe. K tomu by měla dopomoci právě kooperace v oblasti obrany. Druhý cíl výstižně shrnul bývalý brazilský ministr obrany Nelson Jobim. Ten podotkl, že Jižní Amerika představuje „region se silnou historií vojenských režimů, JOR cílí na pokračování podřazování armády pod civilní autoritu“ (Borda 2014: 3). V době svého vzniku byla JOR považována za velký pokrok, přičemž zpočátku fungovala dobře. Nejen JOR, ale celý Unasur však zabrzдила krize, která v Jižní Americe nastala v roce 2014 (Vaz – Fuccille – Rezende 2018). Unasur se z této krize nevzpamatoval a v současnosti je daná organizace obsoletní.

Vyjma bezpečnosti se však Brazílie mohla snažit Unasur využít i k protlačení vlastních ekonomických zájmů. Konkrétně se jedná o zajištění své energetické bezpečnosti. Jako příklad se uvádí přístup k zemnímu plynu pocházejícímu z Bolívie¹⁷ (Figueiredo 2014: 14).

Posledním důležitým aspektem, kterým Unasur obohatil jihoamerické prostředí, byla mediace. V této činnosti byla Brazílie poměrně zkušená, jelikož mediovala nejen regionální, ale také mezinárodní konflikty (Zilla 2017: 5). Unasur se s výrazným přispěním Brazílie, respektive jejího tehdejšího prezidenta Luly da Silvy, podílel např. na mediacích ve Venezuele (Cevallos – Cécile 2019) či Bolívii (Villa – Viana 2010). Brazílie zůstala v tomto směru aktivní i po konci Luly v úřadu a oslabení Unasuru. Důkazem může být její mediace venezuelsko-kolumbijského konfliktu z roku 2015 (Sonneland – Castillejo 2015).

¹⁷ V tomto případě by šlo spekulovat rovněž o spojitosti mezi bolivijským plynem a přístupovým procesem do Mercosuru.

Z výše uvedeného je jasné, že o projekci hodnot a zájmů do regionu nemůže být v případě Brazílie pochyb (tabulka č. 2). Největším průkopníkem je v tomto smyslu Lula da Silva, který byl velmi aktivní v prohlubování regionální integrace a mediaci. Dilma Rousseff na něj (alespoň co se mediace týká) navázala. Důležité je však podotknout dvě skutečnosti: 1) stejně jako v případě vnímání role lídra, i zde se Brazílie soustředila na region Jižní Ameriky; 2) vše shora zmíněné platí pro období před nástupem Jaira Bolsonara. V předchozí kapitole byl uveden Bolsonarův negativní přístup k multilateralismu a některým existujícím regionálním organizacím (Mercosur a Unasur) spolu s pasivním přístupem k regionu jako takovému. Otázkou zůstává, zda se i Bolsonaro snaží do regionu projektovat nějaké zájmy či hodnoty.

Ačkoliv je Bolsonaro v prezidentském úřadu „teprve“ rok a jeho postoj k regionu je všelijaký, lze vysledovat zejména jednu hodnotu, respektive zájem, který podporuje a projektuje. Tímto zájmem je podpora pravice a pravicových vlád v regionu. Výše byl zmíněn nový integrační projekt nazvaný Prosur, jenž byl založen pravicovými státy a jehož je Brazílie součástí. Více než členství v Prosuru však o důležitosti pravice a její podpory v očích Bolsonara vypovídá jeho vztah s novým argentinským prezidentem Fernandézem. Oba lídři svých zemí se o sobě negativně vyjadřovali na sociálních sítích. Fernández nazval Bolsonara rasistou, Bolsonaro zase Fernandéze levicovým banditou. Zároveň mu hrozil vyloučením Argentiny z Mercosuru (Stuenkel 2019b). I přes to, že se vzájemné vztahy postupně uklidňují a oba prezidenti jsou ochotní se potkat (Grainger 2020), lze vidět, jak důležitou roli hraje v očích Bolsonara pravicové smýšlení a jeho ukotvení v regionu Jižní Ameriky. Bolsonaro se však přestal omezovat pouze na Jižní Ameriku, ale směřuje rovněž na sever. Prvním impulsem je návštěva brazilského ministra zahraničí v Guatemale a Hondurasu. Nejen z empirické evidence uvedené v této práci je jasné, že se Brazílie dlouhodobě koncentruje primárně na Jižní Ameriku. Tuto tezi ostatně potvrzuje i fakt, že poslední dvě oficiální návštěvy brazilského ministra zahraničí v dotčených zemích se odehráli v roce 2004 (Guatemala) a 1971 (Honduras). Bolsonaro si však uvědomuje vzrůstající vliv mexického prezidenta Obradora,

kterého chce svým zapojením ve Střední Americe vyvažovat. Ačkoliv tak oba státy nepředstavují pro Brazílii nijak významného partnera, samotná oficiální návštěva naznačuje, že Bolsonaro má v plánu protlačovat svoje hodnoty i do regionů, které pro Brazílii dříve nepředstavovaly prioritu (bamericas 2020).

V souvislosti s šířením hodnot a zájmů se však Brazílie neomezuje pouze na politiku, bezpečnost či ekonomiku, ale jistou roli sehrává rovněž kultura. V úvodu této práce byly zmíněny brazilské jazykové limity uvnitř regionu. Tyto limity se Brazílie snaží omezovat např. udržováním brazilských kulturních center. Daná centra mají poměrně dlouhou historii (počátek ve 40. létech 20. století) a v současnosti se nachází ve 24 státech světa. Důraz na Latinskou Ameriku dokazuje skutečnost, že více než polovina center se nachází na jejím území. I přes to, že centra pořádají různé kulturní akce, jejich hlavním cílem je rozšiřování a popularizace brazilské portugalštiny (MDRE nedatováno). Výukou jazyka však brazilská snaha nekončí. Ministerstvo zahraničních věcí přišlo s plánem centra zmodernizovat a rozšířit jejich působnost. Cílem je vytvořit obdobu čínských Konfuciánských či německých Goethových institutů. To znamená, že by nové instituty měly kromě výuky jazyka představovat rovněž brazilskou historii (Bem Paraná 2019).

4. 2. Mexiko

Projekci mexických zájmů a hodnot do regionu odstartoval již první prezident v novodobé demokratické éře – Vicente Fox. Transformací směrem k demokracii byla ovlivněna nejen politika domácí, ale také ta zahraniční. Fox si vytyčil celkem pět cílů, jež měla jeho zahraniční politika dosáhnout, přičemž se celkem tři z těchto cílů věnují demokracii či lidským právům. Fox vyzdvihuje podporu a obranu demokracii či respekt k lidským právům. Ačkoliv se v definování daných cílů objevuje slovo „mezinárodní“ a nikoliv regionální (Covarrubias 2011: 217), z Foxových zahraničně-politických aktivit je vidět, že dotčené cíle aplikoval rovněž na region. Příkladem může být vztah vůči Kubě. Mexiko mělo s Kubou dlouhodobě dobré vztahy, což se s nástupem Foxe změnilo. Fox např. na půdě OSN hlasoval pro to, aby Kuba na svém území

povolila lidskoprávní inspekce. To se logicky nelíbilo Castrově vládě. S prezidentovým jednáním nebyla spokojená ani dlouhá léta vládnoucí strana PRI, která za existenci vřelých vztahů mezi oběma středoamerickými státy zodpovídala (Kraul 2002). I přes koncentraci na problematiku lidských práv a demokracie se Fox snažil také o projekci ekonomických a rozvojových zájmů nejen vnitrostátně, ale rovněž v rámci Střední Ameriky. Konkrétně se jednalo o tzv. *Puebla-Panama Plan*, jehož cílem byla podpora rozvoje jižních mexických regionů a zemí Střední Ameriky. V praxi však plán nenaplnil očekávání a po několika letech fungování se nakonec transformoval v tzv. *Mesoamerican Project* (Reyes 2007; OECD nedatováno: 1). Fox se svými plány uspěl pouze částečně, což ovlivnilo nejen jeho pozdější odkaz, ale rovněž projekci mexických zájmů na jih kontinentu (viz tabulka 2).

Přechod k pragmatismu a zlepšení vztahů s Kubou za administrativy Foxova nástupce – Felipe Calderóna – je zmíněn v předchozí kapitole. Zde podrobněji rozeberu Calderónovy integrační snahy a potenciální projekci mexických zájmů a hodnot jejich prostřednictvím. První z nich představuje Pacifická aliance. Jedná se o latinskoamerické uskupení skládající se ze čtyř států – Chile, Kolumbie, Mexika a Peru. Dané uskupení vzniklo v roce 2011 a za dobu své krátké existence si vypracovalo silné postavení na světovém ekonomickém trhu. V Latinské Americe jej protazím velikostí HDP předčí pouze Mercosur (3,5 bilionu USD ku 2,1 bilionu USD) (Etoniru 2013; Keller 2012). Vzhledem k velikosti svého potenciálu představuje Mexiko lídra celého uskupení (Grajeda nedatováno). Ambice Pacifické aliance však nejsou striktně regionální. I když se členské státy soustředí na prohlubování vzájemných nejen ekonomických vazeb, jejich geografická poloha a název organizace naznačují, že konečný cíl území regionu přesahuje. Tuto myšlenku potvrdil i Calderón, který v rozhovoru prohlásil, že organizace je „otevřená inkorporovat všechny země, které vzhlíží k Pacifiku, za účelem konkurovat nejsilnějším ekonomikám světa“ (Andean Air Mail & Peruvian Times 2011). Zajímavou ideu přidává Ramírez (2013). Ten tvrdí, že jiné regionální organizace (např. Unasur či CELAC) se integrováním

v rámci regionu chrání před globalizací, zatímco Pacifická aliance tuto integraci nahlíží jako vstupní článek do globální ekonomiky.

Druhým kooperačním uskupením je CELAC. Počtem se jedná o největší regionální blok států, který sdružuje přes dvě desítky zemí. Cílem je integrace Latinské Ameriky v nejrůznějších aspektech jako politika, kultura, ekonomika atd. (NTI 2019). V souvislosti s projekcí mexických hodnot a zájmů je více než samotná existence tohoto bloku podstatný jeho vznik. Mexickou roli ve vzniku CELAC a v regionální integraci obecně popisuje Covarrubius (2016: 50–54). Jejím klíčovým argumentem je skutečnost, že mexická snaha o integraci a snahu dostat se do regionu Latinské Ameriky vycházela ze strachu ze síly Brazílie. Mexiko se ji tak všemožnými způsoby snažilo balancovat. Z toho důvodu bylo aktivní na poli integrace, přičemž jeden z hlavních projektů, který Mexiko podporovalo, byl právě CELAC. V rámci tvorby tohoto bloku se Mexiko muselo potýkat se snahou Brazílie vytvořit projekt podobný, avšak vycházející z její iniciativy (tzv. CALC). Mexiku se ovšem podařilo brazilský projekt spojit s jiným regionálním uskupením, tzv. *Rio Group*, přičemž výsledkem byl právě CELAC a silná pozice Mexika. Zároveň se spekuluje o tom, do jaké míry byl CELAC reakcí na jiné regionální uskupení – Unasur. V této otázce však nepanuje obecná shoda. Pro Mexiko i CELAC budou následující roky velmi zajímavé, jelikož se právě Mexiko stalo dočasným prezidentem uskupení. Prostřednictvím úst svého ministra zahraničí představilo plán, který má za pomoci nejrůznějších projektů region sjednotit a zlepšit jeho vnitro-regionální situaci (González 2020). Nezbyvá tak než čekat, zda se mexická vize naplní a prostřednictvím CELAC se mu tak do regionu podaří projektovat své další hodnoty a zájmy.

Prezident Calderón byl aktivní i v rámci Střední Ameriky. Za jeho administrativy se podařilo dojednat dohodu o volném obchodu mezi Mexikem a celkem pěti státy (Kostarikou, Guatemalou, Salvadorem, Hondurasem a Nikaraguou). Tato dohoda derogovala všechny do té doby existující bilaterální dohody o volném obchodu mezi Mexikem a jednotlivými státy (Villareal 2017: 10).

Aktivita v Latinské Americe nechyběla ani prezidentu Nietovi. Jeho postoj vůči nejpálčivější otázce v regionu – Venezuele – je popsán výše. Zároveň byla zmíněna i mexická role v rámci mediace. Mexiko bylo zastoupeno tehdejším ministrem zahraničních věcí Luisem Videgarayem. Spolu s několika dalšími státy (Chile, Bolívie a Nikaragua) bylo přizváno k jednání, aby mu na jedné straně dalo kredibilitu a na straně druhé jej pomohlo usměrňovat ke zdárnému cíli (Martín 2017). V konečném důsledku se však mediace ukázala neúspěšnou. Důvodem bylo naplánování venezuelských prezidentských voleb na začátek roku 2018, ačkoliv měly původně proběhnout až na jeho konci. Mexiko jako výraz protestu proti tomuto kroku z mediačního procesu vystoupilo (Santiago Times 2018; González – Castillo 2019).

Co se současného prezidenta Obradora týká, projektování hodnot a zájmů v jeho pojetí se do velké míry podobá pojetí Bolsonara. AMLO se však nachází na opačné straně pravo-levého spektra. Největším krokem, kterým Obrador naznačil svou podporu regionální levici, je již výše diskutovaný azyl Evu Moralesovi. AMLO Moralese podporoval už po jeho výhře v prezidentských volbách, které byly ze strany pozorovatelů kritizovány jako potenciálně zmanipulované. K Obradorovi se ve vyjadřování podpory přidali také Kuba, Venezuela a nově zvolený argentinský prezident Fernández (Oppenheimer 2019). Tato pozice přispěla k vzájemné náklonnosti obou prezidentů a ukázala, jaké je současné dělení regionu.

Garance azylu prezidentu Moralesovi ze strany Mexika byla kritizována stejně jako uznání výsledků voleb. Obrador tím kromě podpory levice poukázal na další svůj zájem – částečné odtržení se od politiky Spojených států amerických (Trump totiž podpořil mezitímní bolivijskou prezidentku). Zároveň je z jeho chování zřejmé, že je ve výjimečných případech ochoten porušit doktrínu nezasahování do vnitřních záležitostí ostatních států. Ačkoliv bylo a stále je Obradorovo jednání kritizováno, získal si jím alespoň levicově orientované vlády Latinské Ameriky (Nájar 2019).

Co se kulturních center týká, Mexiko nevykazuje takovou aktivitu jako Brazílie. Organizaci s názvem „Mexické kulturní centrum“ je možné nalézt ve

Philadelphii, přičemž se jedná o neziskovou organizaci (Mexican Cultural Center nedatováno). Jiná organizace s názvem „Mexický kulturní institut“ se nachází ve Washingtonu D. C. a rovněž se jedná o neziskovou organizaci do velké míry závislou na soukromém financování (Mexican Cultural Institute nedatováno). O dalších či jiných kulturních centrech není žádná zmínka. V loňském roce vydaly dvě mexická ministerstva (zahraničí a kultury) zprávu o založení Rady kulturní diplomacie, která by měla prostřednictvím mexické kultury podporovat jeho zájmy v zahraničí. Samotná Rada by měla být složena z 20 předních mexických osobností (Gobierno de México 2019). Od zmíněné zprávy o vzniku této Rady o ní však nejsou další zprávy. Uvidí se tak, zda bude mít na mexickou kulturní diplomacii nějaký vliv.

Tabulka č. 2: Shrnutí projekce hodnot a zájmů do regionu

	Střední Amerika	Jižní Amerika	Latinská Amerika
Lula (B)	NE	ANO	ČÁSTEČNĚ
Bolsonaro (B)	NE ¹⁸	ANO	ČÁSTEČNĚ
Fox (M)	ANO	NE	ČÁSTEČNĚ
Calderón (M)	ANO	ANO	ANO
EPN (M)	ANO	ANO	ANO
AMLO (M)	ANO	ANO	ANO

Zdroj: Autor na základě analýzy výše

¹⁸ I přes to, že Bolsonaro postupně začíná projektovat své zájmy i do Střední Ameriky, současný stav brazilských aktivit vůči regionu není tak intenzivní, aby jej pro účely této práce bylo možné považovat za dostačující, tzn. udělit ANO.

5. Poskytování veřejných statků státům regionu

Poslední kvalitativní kapitola této diplomové práce se bude zabývat poskytováním veřejných statků státům regionu ze strany Mexika a Brazílie. Vzhledem ke komplexnímu charakteru aktivit, které oba státy provádějí a jež jsou popsány ve shora uvedených kapitolách, je možné vysledovat poskytování veřejných statků již v rámci daných aktivit. Příkladem může být zakládání zón volného obchodu (či vyšších stupňů ekonomické integrace) v rámci regionálních organizací, které následně odbourávají překážky obchodu a zefektivňují tak tržní prostředí. Obecně tím dochází k modifikaci ekonomických norem, které následně umožní import zahraničního zboží bez (či s jakýmkoliv omezením) cel a dalších bariér obchodu. Stejnou modifikaci musí provést i ostatní členové zóny volného obchodu. Výsledkem je sjednocení ekonomických norem členských států dané zóny. Tento proces je tak vyjádřením sjednocení přeshraniční institucionální infrastruktury s cílem dosažení tržní efektivity, tzn. bodu 7) seznamu globálních veřejných statků stanoveného v úvodu. Vzhledem k tomu, že Brazílie a Mexiko byly a jsou lídry či iniciátory mnoha ekonomických integračních uskupení (např. Mercosur v případě Brazílie, Pacifická aliance či dohoda o volném obchodu se státy Střední Ameriky v případě Mexika) lze o nich uvažovat v intencích poskytovatelů tohoto veřejného statku.

Další veřejný statek, jehož poskytování lze spojit se současnými představiteli Brazílie a Mexika, představuje respektování národní suverenity. Oba státy se však v určitých případech vměšují do domácí politiky některých států regionu. V případě mexické zahraniční politiky je možné mluvit o existenci doktríny nevměšování se, jíž prezident Obrador aplikuje. Příkladem této doktríny může být přehodnocení postoje v otázce Venezuely a následné zaujetí neutrální postavení. Výjimku představuje Obradorovo jednání v případě Bolívie, konkrétně umožnění prezidentu Moralesovi politicky fungovat z azylu v Mexiku (Nájar 2019). Nic však nenasvědčuje tomu, že by se tato výjimka měla v budoucnu proměnit v pravidlo. V případě Brazílie lze mluvit o postoji k Venezuele. Vzájemné vztahy mezi danými státy se v probíhajícím roce začínají

postupně vyhrocovat. Důkaz představuje skutečnost, že se političtí lídři obou zemí prostřednictvím sociálních sítí navzájem urážejí. Bolsonaro rovněž jako venezuelského lídra otevřeně uznával Juana Guaidá (DW 2020).

Posledním ze statků, který poskytují oba státy, je dostupnost mezinárodních platform. Brazílie i Mexiko patří mezi hlavní iniciátory mnoha regionálních organizací nebo bloků (např. Unasur a CELAC), jež umožňují diskuzi mezi státy. CELAC je, co se počtu členů týká, největší regionální organizací v Latinské Americe, která spojuje země Střední a Jižní Ameriky a zároveň jim dává možnost řešit konkrétní témata. Unasur zase sdružoval téměř celou Jižní Ameriku (Flannery 2012), přičemž byl otevřen i dalším státům. Články 19 a 20 zakládající smlouvy stanovují, že nečlenské latinskoamerické země se mohou daného integračního projektu rovněž účastnit. V první fázi se stanou asociovanými členy, přičemž tohle členství se po čtyřech letech může proměnit ve členství stálé (South American Union of Nations Constitutive Treaty nedatováno). V případě obou zemí však lze mluvit o poskytování dalších veřejných statků. Jako příklad je možné uvést mír v rámci Jihoamerické obranné rady za administrativy Luly da Silvy či zajišťování důstojnosti všech lidí jakožto náplň lidskoprávně zaměřené zahraniční politiky mexického prezidenta Vicente Foxe.

Dá se předpokládat, že obě země naplňují či naplňovaly ještě další ze seznamu veřejných statků uvedeného v úvodu. Zjišťování této skutečnosti je však pro účely této práce nadbytečné. Výše uvedené aktivity slouží jako indicie, na jejichž základě lze určit, jak je to s poskytováním veřejných statků v případě obou států (viz tabulka č. 3). Brazílie se tradičně soustředí na region Jižní Ameriky a pouhý respekt k suverenitě států Střední Ameriky nelze nahlížet jako dostatečný k tomu, aby šlo hovořit o poskytování veřejných statků rovněž do tohoto regionu. Naopak Mexiko je díky své účasti v transregionálních projektech (např. Pacifická aliance) a jeho roli při jejich zakládání a fungování (prezidentství v CELAC) schopno poskytovat veřejné statky i vně regionu Střední Ameriky.

Tabulka č. 3: Shrnutí poskytování veřejných statků do regionu

	Střední Amerika	Jižní Amerika	Latinská Amerika
Lula (B)	NE	ANO	ČÁSTEČNĚ
Bolsonaro (B)	NE	ANO	ČÁSTEČNĚ
Fox (M)	ANO	ANO	ANO
Calderón (M)	ANO	ANO	ANO
EPN (M)	ANO	ANO	ANO
AMLO (M)	ANO	ANO	ANO

Zdroj: Autor na základě analýzy výše

6. Nadřazenost materiálních kapacit

Základním stavebním kamenem hegemonie je dostatek materiálních kapacit. Pokud jimi stát nedisponuje, nemůže o roli hegemonu vůbec uvažovat. Ačkoliv se v diplomové práci zabývám výhradně soupeřením Brazílie a Mexika, tato kapitola se nebude věnovat pouze jim. Jejich materiální kapacity je totiž nutné dát do regionální perspektivy. V rámci mého chápání hegemonie musí být materiální kapacity hegemonu tak vysoké, aby byl schopný porazit koalici dvou nejsilnějších států zbytku regionu. Z toho důvodu je vyjma dvou výše uvedených států potřeba zkoumat minimálně jeden další. Základní kritéria jako počet obyvatel a HDP ukazují, že Brazílie s Mexikem mají před zbytkem regionu poměrně vysoký náskok. Na třetím, respektive čtvrtém místě se naopak nacházejí dva státy, které jsou velmi vyrovnané – Argentina a Kolumbie. Proto nebudu v případě této kapitoly zkoumat pouze tři státy, nýbrž čtyři. U každého z těchto států zjistím konkrétní hodnoty jednotlivých ukazatelů z metodologické části a následně bude pomocí shora uvedeného vzorce proveden výpočet indexu. Každému ukazateli bude věnována jedna podkapitola. V souvislosti s větší přehledností textu jsem zvolil prezentaci zjištěných dat prostřednictvím tabulek a nikoliv plynulého textu. V rámci každé podkapitoly tak bude možné nalézt dvě tabulky (celkové hodnoty; poměr hodnot států k regionu), přičemž na konci celé kapitoly budou výpočtové vzorce materiálních kapacit jednotlivých států a tabulka, která výsledky shrne.

6. 1. Celkový počet obyvatel

Tabulka č. 4: Celkový počet obyvatel v Latinské Americe a sledovaných zemích

	2014	2016	2018
Latinská Amerika	616 619 613	629 240 066	641 357 515
Brazílie	202 763 735	206 163 058	209 469 333
Mexiko	120 355 128	123 333 376	126 190 788
Argentina	42 669 500	43 590 368	44 494 502
Kolumbie	46 969 209	48 171 392	49 648 685

Zdroj: World Bank (nedatováno b). *Population, total – Latin America & Caribbean* (<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ZJ>, 2. 3. 2020).

Tabulka č. 4. 1: Poměry kapacit států vůči regionu a jejich průměrná hodnota (zaokrouhлено na tři desetinná místa)

	2014	2016	2018	Průměr
Brazílie	0,329	0,328	0,327	0,328
Mexiko	0,195	0,196	0,197	0,196
Argentina	0,069	0,069	0,069	0,069
Kolumbie	0,076	0,077	0,077	0,077

6. 2. Počet městské populace

Tabulka č. 5: Celkový počet městské populace v Latinské Americe a sledovaných státech

	2014	2016	2018
Latinská Amerika	490 801 017	504 002 302	516 796 961
Brazílie	173 346 772	177 386 818	181 335 507
Mexiko	95 072 126	98 145 001	101 149 488
Argentina	38 990 109	39 940 546	40 877 099
Kolumbie	37 300 597	38 589 139	40 105 215

Zdroj: World Bank (nedatováno d). *Urban population - Latin America & Caribbean* (<https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL?locations=ZJ>, 3. 3. 2020).

Tabulka č. 5. 1: Poměry kapacit států vůči regionu a jejich průměrná hodnota (zaokrouhлено na tři desetinná místa)

	2014	2016	2018	Průměr
Brazílie	0,353	0,352	0,351	0,352
Mexiko	0,194	0,195	0,196	0,195
Argentina	0,079	0,079	0,079	0,079
Kolumbie	0,076	0,077	0,078	0,077

6. 3. Primární spotřeba energie

Tabulka č. 6: Velikost primární spotřeby energie v Latinské Americe a sledovaných státech v milionech metrických tun olejového ekvivalentu¹⁹

	2014	2016	2018
Latinská Amerika	877	877,5	888,9
Brazílie	299,4	289,4	297,6
Mexiko	184,1	186,4	186,9
Argentina	84,1	85,9	85,1
Kolumbie	41	44,2	46,9

Zdroj: BP (2019). *BP Statistical Review of World Energy* (<https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf>, 2. 3. 2020).

Tabulka č. 6. 1: Poměry kapacit států vůči regionu a jejich průměrná hodnota (zaokrouhлено na tři desetinná místa)

	2014	2016	2018	Průměr
Brazílie	0,341	0,330	0,335	0,335
Mexiko	0,210	0,212	0,210	0,211
Argentina	0,096	0,099	0,096	0,097
Kolumbie	0,047	0,050	0,053	0,050

¹⁹ Do hodnot celkové spotřeby v Latinské Americe je v důsledku mého vymezení daného regionu započítána i spotřeba Mexika, které je v databázi obsažené v uvedeném zdroji řazeno do regionu Severní Ameriky.

6. 4. Produkce železa a oceli

Tabulka č. 7: Celková produkce v Latinské Americe a sledovaných státech v tisících metrických tun

	2014	2016	2018
Latinská Amerika	101 018	94 020	101 947
Brazílie	60 913	57 987	64 062
Mexiko	24 045	23 300	24 632
Argentina	8 254	6 267	7 310
Kolumbie	1 442	1 497	1 424

Zdroj: World Steel Association (2019). *Steel Statistical Yearbook 2019* (<https://www.worldsteel.org/en/dam/jcr:7aa2a95d-448d-4c56-b62b-b2457f067cd9/SSY19%2520concise%2520version.pdf>, 3. 3. 2020).²⁰

Tabulka č. 7. 1: Poměry kapacit států vůči regionu a jejich průměrná hodnota (zaokrouhleno na tři desetinná místa)

	2014	2016	2018	Průměr
Brazílie	0,603	0,617	0,628	0,616
Mexiko	0,238	0,248	0,242	0,243
Argentina	0,082	0,067	0,072	0,074
Kolumbie	0,014	0,016	0,014	0,015

²⁰ Použitý zdroj představuje jedinou dostupnou souhrnnou databázi produkce železa a oceli. Jejím limitem je neuvedení některých zemí regionu. Autoři databáze vycházeli z informací poskytnutých národními ocelářskými asociacemi, přičemž v případě jejich nedostatku databázi doplňovali informacemi z dalších zdrojů (World Steel Association 2019: 40). Lze tak usuzovat, že v případě absence konkrétního údaje nešlo dotčený údaj jakkoliv získat. Z toho důvodu nevedeným zemím automaticky přiřadím nulovou hodnotu a nezahrnu je do hodnoty ukazatele celého regionu. Samotná hodnota ukazatele bude tvořena součtem hodnot produkce železa a oceli. Stejně jako v případě spotřeby energie, i zde vyjdu z definice Latinské Ameriky uvedené v úvodu. Proto budu některé země zařazené do jiných regionů počítat právě do regionu Latinské Ameriky.

6. 5. Velikost armády

Tabulka č. 8: Velikost armády v Latinské Americe a sledovaných státech v tisících

	2014	2016	2018
Latinská Amerika	4 654	4 773	4 883
Brazílie	2 053	2 070	2 070
Mexiko	417	418	418
Argentina	104	105	105
Kolumbie	502	491	516

Zdroj: IISS (2014). Chapter Ten: Country comparisons - commitments, force levels and economics. In: IISS, *The Military Balance 2014* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2014.871887>, 3. 3. 2020); IISS (2016). Chapter Ten: Country comparisons – commitments, force levels and economics. In: IISS, *The Military Balance 2016* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2016.1127641>, 3. 3. 2020); IISS (2018). Chapter Ten: Country comparisons and defence data. In: IISS, *The Military Balance 2018* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2018.1416987>, 3. 3. 2020).²¹

Tabulka č. 8. 1: Poměry kapacit států vůči regionu a jejich průměrná hodnota (zaokrouhleno na tři desetinná místa)

	2014	2016	2018	Průměr
Brazílie	0,441	0,434	0,424	0,433
Mexiko	0,090	0,088	0,086	0,088
Argentina	0,022	0,022	0,022	0,022
Kolumbie	0,108	0,103	0,106	0,106

²¹ Do velikosti armády budu zahrnovat jak počet aktivních ozbrojených sil, tak odhadovaný počet záloh a počet aktivních paramilitantních jednotek (uvedená celková hodnota bude součtem těchto tří hodnot). Ve smyslu této databáze se paramilitárními jednotkami myslí jednotky, které aktivní armádu doplňují nebo nahrazují (IISS 2014: 495).

6. 6. Výdaje na armádu

Tabulka č. 9: Celkové výdaje na armádu v Latinské Americe a sledovaných státech v milionech USD

	2014	2016	2018
Latinská Amerika	72 854	55 736	61 582
Brazílie	30 978	23 545	27 952
Mexiko	6 522	5 060	5 227
Argentina	4 321	5 181	4 234
Kolumbie	13 513	8 953	10 642

Zdroj: IISS (2017). Chapter Ten: Country comparisons and defence data. In: IISS, *The Military Balance 2017* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2017.1271217>, 3. 3. 2020); IISS (2019). International comparisons of defence expenditure and military personnel. In: IISS, *The Military Balance 2019* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2019.1561038>, 3. 3. 2020).

Tabulka č. 9. 1: Poměry kapacit států vůči regionu a jejich průměrná hodnota (zaokrouhлено na tři desetinná místa)

	2014	2016	2018	Průměr
Brazílie	0,425	0,422	0,454	0,434
Mexiko	0,090	0,091	0,085	0,089
Argentina	0,059	0,093	0,069	0,074
Kolumbie	0,185	0,161	0,173	0,173

Nyní se již dostanu k výpočtu materiálních kapacit pro každý ze sledovaných států (hodnoty budou zaokrouhleny na tři desetinná místa).

$$\text{Brazílie} = \frac{0,328 + 0,352 + 0,335 + 0,616 + 0,433 + 0,434}{6}$$

Index materiálních kapacit Brazílie dosahuje hodnoty **0,416**, tzn. **41,6%** materiálních kapacit regionu.

$$\text{Mexiko} = \frac{0,196 + 0,195 + 0,211 + 0,243 + 0,088 + 0,089}{6}$$

Index materiálních kapacit Mexika dosahuje hodnoty **0,170**, tzn. **17%** materiálních kapacit regionu.

$$\text{Argentina} = \frac{0,069 + 0,079 + 0,097 + 0,074 + 0,022 + 0,074}{6}$$

Index materiálních kapacit Argentiny dosahuje hodnoty **0,069**, tzn. **6,9%** materiálních kapacit regionu.

$$\text{Kolumbie} = \frac{0,077 + 0,077 + 0,050 + 0,015 + 0,105 + 0,173}{6}$$

Index materiálních kapacit Argentiny dosahuje hodnoty **0,083**, tzn. **8,3%** materiálních kapacit regionu.

Tabulka č. 10: Výsledný index materiálních kapacit sledovaných zemí a procentuální podíl jejich materiálních kapacit vůči regionu.

	Index	procentuální podíl
Brazílie	0,416	41,6%
Mexiko	0,170	17%
Argentina	0,069	6,9%
Kolumbie	0,083	8,3%

Z této tabulky je jasně vidět, že brazilské materiální kapacity jsou výrazně vyšší než kapacity ostatních sledovaných států. Brazílie téměř naplňuje i hegemonii v pojetí výše zmíněného Østeruda, tzn. je skoro schopná porazit jakoukoliv alianci ostatních států. Kritérium hegemonie v rámci materiálních statků naplňuje pro účely této práce bezpečně. Její kapacity jsou téměř dvakrát tak vysoké jako kapacity dvou zbývajících nejsilnějších států, tj. Mexika a Kolumbie. I kdyby se k daným státům připojila rovněž Argentina, na Brazílii by to stále nestačilo. Mexiko kapacity pro pozici hegemonie nenaplňuje. Pokud by Brazílie nebyla součástí Latinské Ameriky, situace by byla jiná. To ale není ten případ.

Na tomto místě bych se ještě rád podíval na to, jakým způsobem by se hodnoty materiálních kapacit změnily, kdyby bylo jako „armáda“ bráno striktně pouze aktivní vojsko (tzn. bez záloh a paramilitárních jednotek). Prvním důvodem tohoto kroku je fakt, že velikost armády představovala jediné z dotčených kritérií, které se dalo určitým způsobem ovlivnit. Druhý důvod spočívá v početných brazilských zálohách (ve vztahu k ostatním sledovaným státům), které mohly celkový výsledek zkreslit. Tabulka č. 7 by se tak změnila následovně:

	2014	2016	2018
Latinská Amerika	1 538	1 539	1 561
Brazílie	318	335	335
Mexiko	270	277	277
Argentina	73	74	74
Kolumbie	281	297	293

Poměry z tabulky č. 7. 1 by se změnilы tímto způsobem:

	2014	2016	2018	Průměr
Brazílie	0,207	0,218	0,215	0,213
Mexiko	0,176	0,180	0,177	0,178
Argentina	0,047	0,048	0,047	0,047
Kolumbie	0,183	0,193	0,188	0,188

V případě dosazení těchto hodnot do shora uvedených vzorců by se konečné výsledky (tabulka č. 10) změnilы následujícím způsobem:

	Index	procentuální podíl
Brazílie	0,380	38%
Mexiko	0,185	18,5%
Argentina	0,073	7,3%

Kolumbie	0,097	9,7%
----------	-------	-------------

Ačkoliv by se rozdíly mezi sledovanými státy snížily, konečný výsledek by zůstal stejný – Brazílie by materiální kapacity potřebné pro hegemonu stále splňovala, Mexiko nikoliv.

Závěr

Zkoumání konfliktů představuje jedno ze základních témat oboru mezinárodní vztahy. Konflikty mohou nabývat různých podob a mít odlišný charakter či průběh. Zároveň lze rozlišovat různé typy konfliktů, např. konflikty mocenské. Právě jeden z těchto konfliktů – brazilsko-mexické soupeření – byl tématem této diplomové práce.

Soupeření a vzájemná rivalita mezi oběma latinskoamerickými státy nejsou ničím novým. S nástupem nových prezidentů však oba procesy eskalují. Důvodem jsou zejména vyhraněné politické názory dotčených představitelů států, kteří se nacházejí na opačných pólech pravo-levého spektra. Tohle soupeření probíhá nejen v mezinárodním prostředí, ale rovněž v regionu, v němž se oba státy nacházejí – v Latinské Americe. Brazílie a Mexiko mají v daném regionu výsadní postavení, které souvisí mj. s jejich velikostí a počtem obyvatel. Tohle postavení jde ruku v ruce s ambicemi obou států a mocí, kterou by chtěly v rámci Latinské Ameriky mít. Se všemi uvedenými aspekty souvisel i cíl této diplomové práce, jímž bylo zjistit, zda se o jednom z těchto států dá mluvit jako o hegemonu Latinské Ameriky.

Samotná hegemonie je velmi komplikovaný pojem. Důvodem je zejména jeho těžká uchopitelnost související s četností jeho znaků a obtížnou odlišitelností od pojmů jiných. Pro účely této práce jsem na jedné straně vyšel z prací teoretiků realismu a liberalismu (např. Mearsheimer, Ikenberry a další) a na straně druhé jsem využil analytický rámeček Miriam Prys (2008), který reflektuje specifika hegemonie regionální (např. skutečnost, že region je mezinárodní subsystém, a proto může být ovlivněn také externími faktory). Výsledkem je definování hegemonie pomocí čtyř základních znaků – 1) vnímání své vůdčí role a uznání této role ze strany ostatních států; 2) projekce hodnot a zájmů do regionu; 3) poskytování veřejných statků státům regionu a 4) nadřazenost materiálních kapacit.

Brazilské priority v regionu byly již od demokratizace v polovině 80. let poměrně jasné – soustředění se na Jižní Ameriku. Tento trend přetrvával i nadále,

ačkoliv se někteří prezidenti snažili zapojit do dění ve Střední Americe. Příkladem může být Lula da Silva a jeho angažmá v krizi v Hondurasu (Irish Times 2009) nebo Bolsonaroovy současné aktivity v Hondurasu a Guatemale. I přes tyto dílčí snahy nebyla a zatím není Střední Americe v dlouhodobém hledisku věnována nějaká větší pozornost. Co se Jižní Ameriky týká, zde je situace odlišná. Lula da Silva byl v tomto regionu téměř celé své funkční období velmi aktivní. Snažil se iniciovat jeho integraci, angažoval se v řešení problémů atd. Zároveň (byť sám byl levicově založen) dokázal v regionu ideologicky balancovat. To všechno jsou důvody, díky nimž byla Brazílie za jeho éry vůdcem regionu. A to i přes to, že ne se všemi státy vycházela dobře. Bolsonaro Lulův upadající, ale stále živý odkaz, nepřevzal. Jeho zájem o region je prozatím minimální, jelikož se koncentruje zejména na vztahy se Spojenými státy americkými a dalšími světovými hráči (např. Čínou). I když je možné nějaké jeho regionální aktivity vysledovat (vstup do Prosur, dokončení dohody mezi Mercosurem a EU), jedná se spíše o výjimku než pravidlo. Brazílské postavení v regionu už tak nelze charakterizovat jako vůdcovství.

V případě Mexika je v souvislosti s prvním znakem vidět snaha o definování své vlastní pozice v rámci regionu. Mexická nevýhoda spočívá v tom, že se nachází přesně mezi Jižní a Severní Amerikou. To do velké míry determinuje jeho chování, jednání a aktivity. Už od prvního demokratického prezidenta Foxe bylo možné pozorovat náznaky toho, že Mexiko má zájem o zapojení se do dění v Jižní Americe²². Problém však spočíval v tom, jakým způsobem se zapojit. Tuto otázku se snažili zodpovědět všichni prezidenti. Nejjasnější vizi měl Felipe Calderón, který chtěl sehrávat pomyslný most mezi severem a jihem. Další prezidenti (EPN, AMLO) ale „pouze“ o roli spojky nestáli – měli zájem zapojit se do dění v Jižní Americe. Částečně se jim to i dařilo a daří. Lze zmínit např. pozici EPN v otázce Venezuely, případně AMLO a jeho vztah k bolivijskému prezidentu Moralesovi. I přes nespornou snahu se Mexiku do Jižní Ameriky stále nedaří naplno proniknout. Lze tvrdit, že se téměř

²² Schválně referuji pouze k Jižní Americe. Mexické postavení ve Střední Americe je totiž neochvějné, jelikož v tomto regionu nemá žádného konkurenta (uvažujeme-li v intencích mnou definované Latinské Ameriky).

všichni mexičtí prezidenti (s výjimkou Foxe) v určitém momentu viděli jako lídři Jižní Ameriky, samotná Jižní Amerika (respektive dostatečný počet států v jejím rámci) však tento pocit nesdílela. Otázkou zůstává proč? Potenciálních důvodů lze nalézt hned několik: ideové rozdíly, nepříznivá geografická poloha, nedostatečná časová dotace na pokračování v aktivitách, neúspěch některých aktivit atd. Pravým důvodem bude kombinace všech faktorů. Ačkoliv tak Mexiko zastává prominentní roli vůdce ve Střední Americe, v Jižní Americe mu toto postavení uniká.

S brazilskou koncentrací na Jižní Ameriku analogicky souvisí i projekce hodnot a zájmů. Tyto aktivity zažily největší rozkvět za Lulovy éry, která by se dala charakterizovat silnou snahou o integraci. Prostřednictvím vůdčí role v uskupeních jako Mercosur či Unasur měl Lula možnost projektovat hodnoty politické a ekonomické spolupráce, kooperace v oblasti zajištění míru atd. Mimo to se Lula angažoval v mnoha mediacích různých konfliktů (např. Venezuela). Bolsonaro je v tomto případě méně aktivní, přesto existuje jedna hodnota, kterou do regionu intenzivně projektuje – podporu pravicových režimů. Ani jeden z prezidentů se výrazněji nezapojil do dění ve Střední Americe, ačkoliv Bolsonaro vyvíjí nedávné kroky směřující k vyvažování vlivu Mexika naznačují, že se v jeho případě tento status quo změní. V současnosti lze prohlásit, že Lula i Bolsonaro do regionu projektují své hodnoty a hodnoty svých zemí. Tímto regionem však není Amerika Latinská, nýbrž Jižní.

Mexický zájem se stejně jako v rámci předchozího znaku koncentruje na celou Latinskou Ameriku. Díky svému postavení a důležitosti pro ostatní státy nemá Mexiko ve Střední Americe s projekcí hodnot či zájmů problém. Pro ilustraci lze uvést rozvojové plány prezidenta Foxe a AMLO či dohodu o volném obchodu prezidenta Calderóna. Vzhledem ke svému jistému postavení v daném regionu se jejich snahy upínají směrem na jih. Např. Felipe Calderón stál u zrodu dvou integračních procesů, které důležitým způsobem ovlivnily nejen Jižní, ale celou Latinskou Ameriku. Tím prvním je Pacifická aliance, která pomalu dohání největší regionální ekonomický projekt Mercosur. Druhý proces představuje CELAC, do počtu členských států největší regionální organizace Latinské

Ameriky. Na Jižní Ameriku nezanevřel ani prezident EPN, který se však zaměřil na téma Venezuely. Ostře vystupoval proti prezidentu Madurovi a na svou stranu dokázal dostat všechny důležité regionální hráče. Bohužel pro něj, zásadní hlasování o společné pozici zemí Organizace amerických států neprošlo. Ve vztahu k Jižní Americe je aktivní rovněž AMLO. Ačkoliv prohlásil, že „nejlepší zahraniční politika je dobrá politika domácí“, lze vidět jeho zahraničně-politické snahy. Mezi ty nejvýznamnější patří postoj k Bolívii a s ním související pozitivní vztahy s levicovými vládami či snaha o mediaci konfliktu ve Venezuele. Jak lze vidět, každý mexický prezident používal k projekci hodnot a zájmů do Jižní Ameriky jiné nástroje, ve všech případech (vyjma prezidenta Foxe) se jim však zájmy či hodnoty projektovat dařilo.

Shora zmíněné brazilské aktivity ovlivňují i její poskytování veřejných statků. Základní dva poskytované statky vycházejí z integračních procesů. Jedná se o sjednocování ekonomických norem s cílem zefektivnění obchodu (Mercosur) a umožnění vstupu států do regionálních organizací, kde mezi sebou mohou dotčené státy komunikovat (Unasur, případně Prosur). Třetí veřejný statek, který tyto dva doplňuje, představuje respekt ke státní suverenitě. Obdobně jako v předchozích případech, i zde byl Lula mnohem aktivnější než Bolsonaro, jelikož inicioval zrod Mercosuru i Unasuru. K tomu se navíc zasloužil o vytvoření Jihoamerické obranné rady, jakožto orgánu snažícího se udržet mír v regionu. Bolsonarovo poskytování veřejných statků není tak výrazné jako Lulovo, přesto o něm mluvit lze. Z Unasuru sice vystoupil a vznik Prosuru neinicioval, udržuje však aktivitu v Mercosuru (Brazílie je navíc stále jeho nejsilnějším členem). Ačkoliv není možné považovat uzavření obchodní dohody s EU pouze jako Bolsonarův úspěch, zároveň nelze přehlédnout skutečnost, že dohoda byla uzavřena právě za jeho administrativy. Opět zde však platí společné stanovisko týkající se i všech předchozích znaků, koncentrace Brazílie je zaměřena na Jižní Ameriku.

Mexiko poskytuje stejné veřejné statky jako Brazílie, činí tak ale prostřednictvím jiných organizací (Pacifická aliance, CELAC). Zároveň lze i v případě Mexika mluvit o respektu k suverenitě. Specifikum představovala

administrativa Foxe. Vzhledem k tomu, že Fox byl prvním prezidentem „demokratické“ éry Mexika, hodně dbal na to, aby se Mexiko jako demokratický stát rovněž prezentovalo. Jeho politika se tak týkala zejména respektu k lidským právům a ochrany demokracie. Svými aktivitami (např. vůči Kubě) zajišťoval (nebo se alespoň aktivně snažil) ochranu důstojnosti všech lidí.

Posledním znakem hegemonie v mém pojetí je nadřazenost materiálních kapacit. Ani v tomto případě nepanuje v akademické obci shoda na tom, co se těmito kapacitami myslí a jak mají být vysoké. Pro účely této práce je potřebná výše materiálních kapacit nastavena na základě kombinace děl Mearsheimera (2001) a Østeruda (1992). Hegemon musí mít tolik kapacit, aby byl schopný porazit alianci dvou zbylých nejsilnějších států. Konkrétní měřitelné ukazatele souvisejí s indexem, jenž je v práci použit. Tento index nese název CINC a obsahuje šest ukazatelů: velikost celkové populace, městské populace, armády, vojenských výdajů, primární spotřeby energie a produkce železa a oceli. Na základě vypočítaného indexu lze jednoznačně vidět, že v otázce materiálních kapacit nemá Brazílie v regionu konkurenta. Nejen Mexiko, ale i Argentinu a Kolumbii poráží ve všech zkoumaných ukazatelích. Brazílie má na základě zjištěných výsledků dokonce větší kapacity, než všechny tři zbylé státy dohromady. Potřebnou výši kapacit tak bez problému naplňuje.

Na základě všech zmíněných informací je možné vidět, že ani o Brazílii, ani o Mexiku nelze uvažovat jako o hegemonovi Latinské Ameriky (viz tabulka č. 11).

Tabulka č. 11: Souhrn výsledných zjištění u jednotlivých kritérií hegemonie v Latinské Americe (Bolsonaro, Obrador)

	1)	2)	3)	4)	Finální výsledek
Brazílie	NE	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ANO	NE
Mexiko	ČÁSTEČNĚ	ANO	ANO	NE	NE

Zdroj: Autor na základě analýzy výše

V případě Brazílie představují problém dvě skutečnosti: 1) Bolsonarova převážně pasivní politika v regionu a 2) orientace na Jižní Ameriku. Jedná se však o aktivity, které jdou napravit změnou přístupu, respektive politiky Bolsonara nebo jeho nástupců. Ačkoliv jsem nezkoumal materiální kapacity Brazílie v průběhu Lulovy administrativy, vzhledem k její velikosti a v té době existující ekonomické konjunktuře lze prohlásit, že kritérium nadřazenosti materiálních kapacit pravděpodobně naplňovala i tehdy. Z toho důvodu je možné prohlásit, že Brazílie byla hegemonem Jižní Ameriky (malá pozornost vůči Střední Americe přetrvávala už tehdy). U Bolsonara je nutné počkat, zda svůj přístup vůči regionu změní či nikoliv. V případě hegemoniálního soupeření má Brazílie velkou výhodu ve svých materiálních kapacitách. Ty změnou přístupu v krátkém časovém období ovlivnit nejdou. Vše ostatní je otázka priorit předních politických představitelů.

Mexiko je v zahraniční politice aktivnější, ale brzdí jej určité skutečnosti: 1) geografická poloha; 2) momentální ideové nastavení a 3) nedostatek materiálních kapacit. Mexiko se dlouhodobě snaží dostat do regionu Jižní Ameriky a i přes to, že v něm určitým způsobem působí, není to dostatečné. V současnosti je největším problémem levicová orientace prezidenta Obradora, jelikož v Jižní Americe aktuálně převažují pravicové vlády. Se zbylými dvěma skutečnostmi Mexiko nemůže nic dělat. Dokud bude Brazílie disponovat tak vysokými materiálními kapacitami, Mexiko hegemonem nikdy nebude a ani být nemůže. Geografická poloha je rovněž limitující. Zůstává otázkou, zda je vůbec možné, aby si Mexiko na svou stranu Jižní Ameriku získalo, když se nachází v „jiném“ regionu. Pravdou zůstává, že Mexiko má neotřesitelnou pozici ve Střední Americe (v mém chápání Latinské Ameriky, tzn. bez reflexe Spojených států amerických). V tomto regionu je v souvislosti s výše zmíněnými zjištěními hegemonem.

Latinská Amerika prochází v posledních letech turbulentním obdobím. Tím nemám na mysli pouze krizi ve Venezuele, ale celkovou roztráštěnost regionu, který se řada politických představitelů snažila sjednotit. Daná fragmentace je o to horší v tom smyslu, že neprobíhá pouze v rovině politické,

ale i v rovině ekonomické. Do předních politických pozic se často dostávají vyhraněné osobnosti a/nebo populisté, kteří nejsou zastánci kompromisu a fragmentaci ještě více prohlubují. Z toho důvodu se postupně mění dynamika regionu, a proto bude zajímavé sledovat, jak se situace bude vyvíjet dále. Nejenom ve vztahu ke snahám o sjednocení, ale také ve vztahu k hegemonii, mocensví a celého regionálnímu řádu.

Seznam zdrojů

Abreu, M. – Werneck, R. (2008). The Brazilian Economy, 1994–2004: An Interim Assessment. In: Bethell, L. ed., *The Cambridge History of Latin America* (New York: Cambridge University Press), s. 431–454.

Andean Air Mail & Peruvian Times (2011). *Garcia signs Declaration of Lima with Chilean, Colombian, Mexican counterparts* (<https://www.peruviantimes.com/29/garcia-signs-declaration-of-lima-with-chilean-colombian-mexican-counterparts/12050/>, 21. 3. 2020).

BBC (2019). Brazil country profile. *BBC News*. 3. 1. 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-18909529>, 19. 1. 2020).

BBC (2018a). Jair Bolsonaro: Far-right candidate wins Brazil poll. *BBC News*. 29. 10. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-46013408>, 19. 1. 2020).

BBC (2018b). Brazil corruption scandals: All you need to know. *BBC News*. 8. 4. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35810578>, 19. 1. 2020).

BBC (2018c). Mexico country profile. *BBC News*. 3. 12. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-18095241>, 21. 1. 2020).

BP (2019). *BP Statistical Review of World Energy* (<https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf>, 2. 3. 2020).

Bem Paraná (2019). *Itamaraty planeja criar instituto para difundir cultura brasileira no mundo* (https://www.bemparana.com.br/noticia/itamaraty-planeja-criar-instituto-para-difundir-cultura-brasileira-no-mundo#.XnX_OYhKjIU, 21. 3. 2020).

Bethell, L. (2010a). Brazil and ‘Latin America’. *Journal of Latin American Studies* 42 (3), pp. 457–485.

Bethell, L. (2010b). Brazil as a Regional Power in Latin America or South America?. *SAIIA Policy Briefing 13, January 2010*.

bnamericas (2020). *Brazil trying to curtail leftist influence in Central America* (<https://www.bnamericas.com/en/news/brazil-trying-to-curtail-leftist-influence-in-central-america>, 23. 3. 2020).

Borda, S. (2014). The Union of South American Nations: MAPPING MULTILATERALISM IN TRANSITION NO. 3. *International Peace Institute*, May 2014 (https://www.jstor.org/stable/resrep09508?seq=2#metadata_info_tab_contents, 20. 3. 2020).

Business Insider (2019). *Venezuela's Gaudio rejects Mexico, Uruguay offers to mediate* (<https://www.businessinsider.com/ap-venezuelas-gaudio-rejects-mexico-uruguay-offers-to-mediate-2019-2>, 22. 3. 2020).

Buzan, B. – Weaver, O. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security* (Cambridge: Cambridge University Press).

Cambridge Dictionary (nedatováno) *Latin America* (<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/latin-america>, 28. 1. 2020).

Canchola, A. (2020). “México recupera liderazgo en América Latina noc 4T“. *El Universal*. 7. 1. 2020 (<https://www.eluniversal.com.mx/nacion/politica/mexico-recupera-liderazgo-en-america-latina-con-4t>, 15. 3. 2020).

CBS (2010). Lula’s Legacy: A Transformed Brazil. *CBS News*. 27. 12. 2010 (<https://www.cbsnews.com/news/lulas-legacy-a-transformed-brazil/>, 19. 1. 2020).

Cevallos, P. – Cécile, M. (2019). UNASUR in Venezuela: Mediation, Bias and Legitimacy. *Scielo* (http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0102-85292019000300579, 20. 3. 2020).

COHA (2011). *Democracy in Mexico: The Past, Present, and Future* (<http://www.coha.org/democracy-in-mexico-the-past-present-and-future/>, 21. 1. 2020).

Collins Dictionary (nedatováno). *Latin America* (<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/latin-america>, 28. 1. 2020).

Correlates of War (2017). *National Material Capabilities (NMC) Data Documentation, Version 5.0* (<https://correlatesofwar.org/data-sets/national-material-capabilities/nmc-codebook-v5-1>, 27. 2. 2020).

Covarrubias, A. (2011). Mexico’s Foreign Policy Under the *Parrido Acción Nacional*: Promoting Democracy, Human Rights, and Interests. In: Gardini, G. – Lambert, P. eds., *Latin American Foreign Policies: Between Ideology and Pragmatism* (New York: Palgrave Macmillan), s. 213–234.

Covarrubias, A. (2016). Containing Brazil: Mexico's Response to the Rise of Brazil. *Bulletin of Latin American Research* 35 (1), s. 49–63.

de Alba, M. (2017). ¿Qué ocurrió en la segunda reunión de cancilleres de la OEA sobre Venezuela?; por Mariano de Alba. *Prodavinci*. 20. 6. 2017 (<http://historico.prodavinci.com/2017/06/20/actualidad/que-ocurrio-en-la-segunda-reunion-de-cancilleres-de-la-oea-sobre-venezuela-por-mariano-de-alba/>, 14. 3. 2020).

de Castro, R. (2015). Mexico's Foreign Policy Agenda in Central America. *Americas Quarterly* (<https://www.americasquarterly.org/content/mexicos-foreign-policy-agenda-central-america>, 12. 3. 2020).

de Vale, H. (2019). Brazil: From Global Leader to U.S. Follower. *Foreign Policy in Focus*. 20. 8. 2019 (<https://fpif.org/brazil-from-global-leader-to-u-s-follower/>, 8. 3. 2020).

DW (2019). *South America leaders form Prosur to replace defunct Unasur bloc* (<https://www.dw.com/en/south-america-leaders-form-prosur-to-replace-defunct-unasur-bloc/a-48034988>, 8. 3. 2020).

DW (2020). *Brazil withdraws entire diplomatic staff from Venezuela* (<https://www.dw.com/en/brazil-withdraws-entire-diplomatic-staff-from-venezuela/a-52669042>, 22. 3. 2020).

ECLAC (2019). *El Salvador, Guatemala, Honduras and Mexico Reaffirm their Commitment to the Comprehensive Development Plan* (<https://www.cepal.org/en/pressreleases/salvador-guatemala-honduras-and-mexico-reaffirm-their-commitment-comprehensive>, 15. 3. 2020).

Etoniru, N. (2013). Explainer: What Is the Pacific Alliance?. *Americas Society Council of the Americas*. 17. 5. 2013 (<https://www.as-coa.org/articles/explainer-what-pacific-alliance>, 21. 3. 2020).

Felbab-Brown, V. (2019). The ills and cures of Mexico's democracy. *Brookings* (<https://www.brookings.edu/research/the-ills-and-cures-of-mexicos-democracy/>, 21. 1. 2020).

Felter, C. – Renwick, D. – Chatzky, A. (2019). Mercosur: South America's Fractious Trade Bloc. *cfr*. 10. 7. 2019 (<https://www.cfr.org/backgrounder/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc>, 19. 3. 2020).

Flannery, N. (2012). Explainer: What Is Unasur?. *Americas Society Council of the Americas*. 30. 11. 2012 (<https://www.as-coa.org/articles/explainer-what-unasur>, 20. 3. 2020).

Flemes, D. (2007). Conceptualising Regional Power in International Relations: Lessons from the South African Case. *GIGA Research Programme: Power, Violence and Security*. Červen 2007 (http://repec.giga-hamburg.de/pdf/giga_07_wp53_flemes.pdf, 13. 2. 2020).

Figueiredo, M. (2014). *The Brazilian Role on the Creation of UNASUR: an Ambiguous Path* (<http://web.isanet.org/Web/Conferences/FLACSO-ISA%20BuenosAires%202014/Archive/98cd8797-08f3-4f0f-9693-3bb161b83793.pdf>, 20. 3. 2020).

Foster, L. (2007). *A Brief History of Mexico* (New York: Checkmark Books).

Gaier, R. (2019). Brazil's Bolsonaro says democracy, liberty depend on military. *Reuters*. 7. 3. 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-brazil-politics/brazils-bolsonaro-says-democracy-liberty-depend-on-military-idUSKCN1QO2AT>, 19. 1. 2020).

Gallas, D. – Palumbo, D. (2019). What's gone wrong with Brazil's economy. *BBC News*. 27. 5. 2019 (<https://www.bbc.com/news/business-48386415>, 19. 1. 2020).

Gardini, G. (2007). Who Invented Mercosur?. *Diplomacy & Statecraft* 18 (4), pp. 805–830.

Gaytan, V. – Mata, X. (2018). AMLO's victory, a new geopolitical landscape, and the future of Mexico's role in the region and the world. *Global Americans*. 6. 7. 2018 (<https://theglobalamericans.org/2018/07/amlos-victory-a-new-geopolitical-landscape-and-the-future-of-mexicos-role-in-the-region-and-the-world/>, 15. 3. 2020).

Gies, H. (2019). Will AMLO Respond to the Central American Exodus With Compassion—Or Militarization?. *nacla*. 1. 2. 2019 (<https://nacla.org/news/2019/02/01/will-amlo-respond-central-american-exodus-compassion%E2%80%94or-militarization>, 15. 3. 2020).

Gilpin, R. (1981). *War and Change in World Politics* (Cambridge: Cambridge University Press).

Giron, P. – Blomeier, H. – Beck, A.-K. (2020). La política exterior de AMLO: entre apatía, economía e ideología. *Diálogo Político*. 24. 2. 2020 (<https://dialogopolitico.org/agenda/la-politica-exterior-de-amlo-entre-apatia-economia-e-ideologia/>, 15. 3. 2020).

globalEDGE (nedatováno). *Mercosur: History* (<https://globaledge.msu.edu/trade-blocs/mercosur/history>, 19. 3. 2020).

Global-Regulation (nedatováno). *Through Which The Ushuaia Protocol On Democratic Commitment In Mercosur, The Republic Of Bolivia And The Republic Of Chile, Made In Ushuaia, Argentina, On July 24, 1998 Approved* (<https://www.global-regulation.com/translation/colombia/6404832/through-which-the-ushuaia-protocol-on-democratic-commitment-in-mercosur%252c-the-republic-of-bolivia-and-the-republic-of-chile%252c-made-in-ushuaia%252c-arg.html>, 19. 3. 2020).

Gobierno de México (2019). *Presentation of the Council for Cultural Diplomacy* (<https://www.gob.mx/sre/prensa/presentation-of-the-council-for-cultural-diplomacy?idiom=en>, 22. 3. 2020).

González, G. – Castillo, R. (2019). La política exterior del gobierno de Enrique Peña Nieto hacia América Latina y el Caribe en un mundo en transición: una trama en tres actos. *Scielo* (http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0185-013X2019000300763, 14. 3. 2020).

González, O. (2020). Mexico in CELAC: the revitalization of Latin America and the Caribbean. *Latin American Post*. 16. 1. 2020 (<https://latinamericanpost.com/31708-mexico-in-celac-the-revitalization-of-latin-america-and-the-caribbean>, 21. 3. 2020).

Goodin, R. – Tilly, Ch. eds. (2006). *The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis* (Oxford: Oxford University Press).

Grainger, J. (2020). Bolsonaro and Fernández open to meeting, as ties with Brazil warm. *Buenos Aires Times*. 15. 2. 2020 (<https://www.batimes.com.ar/news/latin-america/bolsonaro-and-fernandez-open-to-meeting-as-ties-with-brazil-warm-up.phtml>, 20. 3. 2020).

Grajeda, J. (nedatováno). Mexico leads the Pacific Alliance. *Tecma* (<https://www.tecma.com/pacific-alliance/>, 21. 3. 2020).

Hackbarth, K. – Mooers, C. (2019). The War on AMLO. *Jacobin*. 18. 2. 2019 (<https://www.jacobinmag.com/2019/02/lopez-obrador-mexico-attacks-pan-right-wing>, 15. 3. 2020).

Hakim, P. (2019). Jair Bolsonaro, A View from the North. *The Dialogue*. 16. 8. 2019 (<https://www.thedialogue.org/analysis/jair-bolsonaro-a-view-from-the-north/>, 8. 3. 2020).

Hamnett, B. (1999). *A Concise History of Mexico* (New York: Cambridge University Press).

Chabat, J. (2019). La seguridad en la política exterior de Peña Nieto: el invitado incómodo. *Scielo* (http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0185-013X2019000300989, 14. 3. 2020).

Chagas-Bastos, F. – Franzoni, M. (2019). The Dumb Giant: Brazilian Foreign Policy under Jair Bolsonaro. *E-International Relations*. 16. 10. 2019 (<https://www.e-ir.info/2019/10/16/the-dumb-giant-brazilian-foreign-policy-under-jair-bolsonaro/>, 5. 3. 2020).

Ikenberry, J. (2011). *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order* (Princeton: Princeton University Press).

IISS (2014). Chapter Ten: Country comparisons - commitments, force levels and economics. In: IISS, *The Military Balance 2014* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2014.871887>, 3. 3. 2020).

IISS (2016). Chapter Ten: Country comparisons – commitments, force levels and economics. In: IISS, *The Military Balance 2016* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2016.1127641>, 3. 3. 2020).

IISS (2017). Chapter Ten: Country comparisons and defence data. In: IISS, *The Military Balance 2017* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2017.1271217>, 3. 3. 2020).

IISS (2018). Chapter Ten: Country comparisons and defence data. In: IISS, *The Military Balance 2018* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2018.1416987>, 3. 3. 2020).

IISS (2019). International comparisons of defence expenditure and military personnel. In: IISS, *The Military Balance 2019* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2019.1561038>, 3. 3. 2020).

Irish Times (2009). *Lula facing criticism at home over role in Honduran crisis* (<https://www.irishtimes.com/news/lula-facing-criticism-at-home-over-role-in-honduran-crisis-1.747580>, 24. 3. 2020).

Kaul, I. – Conceição, P. – Le Goulven, K. – Mendoza R. (2003). How to Improve the Provision of Global Public Goods. In: Kaul, I. – Conceição, P. – Le Goulven, K. – Mendoza R. eds., *Providing Global Public Goods* (Oxford: Oxford University Press), s. 21–58.

Keller, M. (2012). Explainer: What is Mercosur?. *Americas Society Council of Americas*. 2. 8. 2012 (<https://www.as-coa.org/articles/explainer-what-mercosur-0>, 19. 3. 2020).

Keohane, R. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy* (Princeton: Princeton University Press).

Kirby, J. (2019). What you need to know about Jair Bolsonaro, Brazil's new far-right president. *Vox*. 2. 1. 2019 (<https://www.vox.com/2019/1/2/18165663/jair-bolsonaro-president-brazil-trump>, 8. 3. 2020).

Kirkwood, B. (2000). *The History of Mexico* (Westport: Greenwood Press).

Kovac, I. (nedatováno). *MEXICO AND BRAZIL – FORGING THE REGIONAL PLAYER'S ROLE*
(http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2011/april/biec-roa-nua/ivan_kovac_participant_paper_-_mexico_and_brazil-forging_the_regional_players_role.pdf, 12. 3. 2020).

Kraul, Ch. (2002). Cuba Tape Casts a Shadow Over Fox's Domestic Agenda. *Los Angeles Times*. 24. 4. 2002 (<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2002-apr-24-mn-39627-story.html>, 20. 3. 2020).

Layne, Ch. (2006). *The Peace of Illusions: American Grand Strategy from 1940 to the Present* (Ithaca: Cornell University Press).

Leiva, D. – Ruwet, M. (2018). What to Expect of Brazil's Foreign Policy under Bolsonaro. *Australina Institute of International Affairs*. 30. 10. 2018 (<http://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/what-to-expect-of-brazils-foreign-policy-under-bolsonaros-presidency/>, 8. 3. 2020).

Lopes, M. (2019). Animosity between Argentine, Brazilian leaders strains ties between South America's largest economies. *The Washington Post*. 9. 12. 2019 (https://www.washingtonpost.com/world/the_americas/personal-animosity-between-argentine-brazilian-leaders-complicating-relations-between-south-americas-largest-economies/2019/12/08/06313c9c-0702-11ea-9118-25d6bd37dfb1_story.html, 8. 3. 2020).

Lozano, G. (2019a). How to Understand Mexico's Lonely Stance on Venezuela. *Americas Quaterly*. 13. 2. 2019 (<https://www.americasquarterly.org/content/mexicos-position-venezuela-has-always-been-about-internal-politics>, 14. 3. 2020).

Lozano, G. (2019b). AMLO's Foreign Policy Moment. *Americas Quaterly*. 25. 11. 2019 (<https://www.americasquarterly.org/content/amlos-foreign-policy>

moment?fbclid=IwAR3vdoGVF_Gohc3PYJqe8BNcK8xU8ito8KrSor1Mm_sw Waaq-3amY4HAVKQ, 15. 3. 2020).

Malamud, A. (2011). A Leader Without Followers? The Growing Divergence Between the Regional and Global Performance of Brazilian Foreign Policy. *Latin American Politics and Society* 53 (3), pp. 1–24.

Marcondes, D. – Mawdsley, E. (2017). South–South in retreat? The transitions from Lula to Rousseff to Temer and Brazilian development cooperation. *International Affairs* 93 (3), pp. 681–699.

Martín, S. (2017). Mexico Agrees to Mediate Upcoming Dialogue between Venezuelan Regime and Opposition. *Panam Post*. 11. 10. 2017 (<https://panampost.com/sabrina-martin/2017/10/11/dialogue-between-venezuelan-regime-and-opposition/?cn-reloaded=1>, 22. 3. 2020).

Meade, T. (2004). *A Brief History of Brazil* (New York: Checkmark Books).

Mearsheimer, J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: W. W. Norton & Company).

Mengjie, W. (2019). PROSUR: South America's answer to integration?. *CGTN*. 22. 3. 2019 (<https://news.cgtn.com/news/3d3d414e3563444e33457a6333566d54/index.html>, 8. 3. 2020).

MERCOSUR (nedatováno). *MERCOSUR Countries* (<https://www.mercosur.int/en/about-mercosur/mercosur-countries/>, 19. 3. 2020).

Mexican Cultural Center (nedatováno). *About Us* (<http://mexicanculturalcenter.org/about-us/>, 22. 3. 2020).

Mexican Cultural Institute (nedatováno). *Donations* (<https://www.instituteofmexicodc.org/donations.php>, 22. 3. 2020).

MDRE (nedatováno). *Centros Culturais Brasileiros* (<http://redebrasilcultural.itamaraty.gov.br/menu-a-rede/menu-centros-culturais>, 21. 3. 2020).

Milz, T. (2019). Brazil struggles through President Jair Bolsonaro's first six months. *DW*. 1. 7. 2019 (<https://www.dw.com/en/brazil-struggles-through-president-jair-bolsonaros-first-six-months/a-49419872>, 8. 3. 2020).

NACLA (2011). *Introduction: Lula's Legacy in Brazil* (<https://nacla.org/article/introduction-lula%E2%80%99s-legacy-brazil>, 19. 1. 2020).

Nájar, A. (2019). Por qué el conflicto de AMLO con Bolivia puede marcar los próximos años de la diplomacia mexicana. *BBC News Mundo*. 31. 12. 2019 (<https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-50953460>, 22. 3. 2020).

Northouse, P. (2016). *Leadership: Theory and Practice* (Los Angeles: SAGE Publications).

NTI (2019). *COMMUNITY OF LATIN AMERICAN AND CARIBBEAN STATES (CELAC)* (<https://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/community-latin-american-and-caribbean-states-celac/>, 21. 3. 2020).

OECD (nedatováno). *The Mesoamerica Project (MP)* (<https://www.oecd.org/aidfortrade/47750990.pdf>, 21. 3. 2020).

O'Neil, S. (2018). Latin America's Coming Family Feud. *Council on Foreign Relations*. 1. 11. 2018 (<https://www.cfr.org/blog/latin-americas-coming-family-feud>, 21. 1. 2020).

Oppenheimer, A. (2019). Mexico's AMLO, Argentina's new leader set bad example in support for tainted Morales | Opinion. *Miami Herald*. 29. 10. 2019 (<https://www.miamiherald.com/news/local/news-columns-blogs/andres-oppenheimer/article236774678.html>, 22. 3. 2020).

Østerud, Ø. (1992). Regional Great Powers. In: Neumann, I. ed., *Regional Great Powers in International Politics* (New York: St. Martin's Press), s. 1–15.

Ostřížek, J. a kol. (2007). *Public Private Partnership: příležitost a výzva* (Praha: C. H. Beck).

Passarinho, N. (2020). 1 year of Bolsonaro's government: 6 key moments that reveal a shift in Brazilian foreign policy. *BBC News*. 2. 1. 2020 (<https://www.bbc.com/portuguese/internacional-50760533>, 8. 3. 2020).

Pinheiro, L. – Gaio, G. (2014). Cooperation for Development, Brazilian Regional Leadership and Global Protagonism. *Brazilian Political Science Review* 8 (2), pp. 8–30.

Pinheiro, L. – Gaio, G. (2016). Cooperation for Development, Brazilian Regional Leadership and Global Protagonism. In: Kingah, S. – Quiliconi, C. eds., *Global and Regional Leadership of BRICS Countries* (New York: Springer), s. 67–92.

Político (2018). *EPN y la política exterior en 6 años: no todo fue Trump* (<https://politico.mx/minuta-politica/minuta-politica-gobierno-federal/epn-y-la-pol%C3%ADtica-exterior-en-6-%C3%B1os-no-todo-fue-trump/>, 14. 3. 2020).

Ponížilová, M. (2016). *Regionální řád a mocnosti Blízkého Východu. Formování blízkovýchodního řádu na pozadí soupeření regionálních mocností v letech 1945–2015* (Praha: Dokořán).

Portella, A. (2018). EPN: Fin de ciclo | Más que el reto con EU, esto dejó la política exterior de Peña Nieto. *Forbes México*. 3. 9. 2018 (<https://www.forbes.com.mx/mas-alla-del-reto-con-eu-esto-dejo-la-politica-exterior-de-pena-nieto/>, 14. 3. 2020).

Prys, M. (2008). Developing a Contextually Relevant Concept of Regional Hegemony: The Case of South Africa, Zimbabwe and “Quiet Diplomacy”. *GIGA Research Programme: Violence, Power and Security*. Květen 2008 (http://repec.giga-hamburg.de/pdf/giga_08_wp77_prys.pdf, 14. 2. 2020).

Ramírez, S. (2013). Regionalism: The Pacific Alliance. *Americas Quarterly* (<https://www.americasquarterly.org/content/regionalism-pacific-alliance>, 21. 3. 2020).

Raouf, H. (2019). Iranian quest for regional hegemony: motivations, strategies and constrains. *Review of Economics and Political Science* 4 (3), pp. 242–256.

Reding, A. – Whalen, Ch. (nedatováno). *The Perfect Dictatorship* (https://www.multinationalmonitor.org/hyper/issues/1993/10/mm1093_05.html, 21. 1. 2020).

Reyes, M. (2007). Buscan revivir el Plan Puebla-Panamá. *BBC Mundo*. 9. 4. 2007 (http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_6540000/6540033.stm, 21. 3. 2020).

Rodríguez, A. (2019). La política exterior de México bajo AMLO: regreso a los principios básicos. *alai*. 14. 6. 2019 (<https://www.alainet.org/es/articulo/200434>, 15. 3. 2020).

Romo, R. (2019). Mexico's president is just beginning his 'Fourth Transformation' of the country. *CNN*. 16. 8. 2019 (<https://edition.cnn.com/2019/08/16/americas/mexican-president-lopez-obrador-profile-intl/index.html>, 21. 1. 2020).

Rubinstein, J. (2020). México al exterior. *El Universal*. 24. 1. 2020 (<https://www.eluniversal.com.mx/opinion/jose-rubinstein/mexico-al-exterior>, 15. 3. 2020).

Santiago Times (2018). *Chile, Mexico threaten to withdraw from Venezuela mediation over unilateral election call* (<https://santiagotimes.cl/2018/01/26/chile->

mexico-threaten-to-withdraw-from-venezuela-mediation-over-unilateral-election-call/, 22. 3. 2020).

Saraiva, M. (2010). *Brazilian foreign policy towards South America during the Lula administration: caught between South America and Mercosur* (http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-73292010000300009, 5. 3. 2020).

Senado (nedatováno). *Senator Ricardo Monreal Ávila* (<https://www.senado.gob.mx/64/senador/1236>, 15. 3. 2020).

Schmidt, B. (2018). Hegemony: A conceptual and theoretical analysis. *DOC Research Institute*. 15. 8. 2018 (<https://doc-research.org/2018/08/hegemony-conceptual-theoretical-analysis/>, 1. 2. 2020).

Siskind, C. (2012). Mexico's Peña Nieto to Benefit From Calderón's Foreign Policy Legacy. *World Politics Review*. 5. 7. 2012 (<https://www.worldpoliticsreview.com/articles/12128/mexicos-pena-nieto-to-benefit-from-calderons-foreign-policy-legacy>, 12. 3. 2020).

Sonneland, H. – Castillejo, C. (2015). Explainer: The Colombia-Venezuela Border Conflict. *Americas Society Council of the Americas*. 10. 9. 2015 (<https://www.as-coa.org/articles/explainer-colombia-venezuela-border-conflict>, 20. 3. 2020).

South American Union of Nations (nedatováno). *Constitutive Treaty* (<http://www.gsdrc.org/docs/open/regional-organisations/unasur,%202008,%20establishing%20treaty.pdf>, 22. 3. 2020).

Stuenkel, O. (2019a). How Bolsonaro's Chaotic Foreign Policy Worries the Rest of South America. *Americas Quaterly*. 19. 6. 2019 (<https://www.americasquarterly.org/content/bolsonaros-chaotic-foreign-policy>, 8. 3. 2020).

Stuenkel, O. (2019b). The Trouble Ahead for Argentina-Brazil Ties. *Americas Quaterly*. 28. 10. 2019 (<https://www.americasquarterly.org/content/trouble-ahead-alberto-fernandez-and-jair-bolsonaro>, 20. 3. 2020).

Vaz, A. – Fuccille, A. – Rezende, L. (2018). UNASUR, Brazil, and the South American defence cooperation: A decade later. *Scielo* (http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-73292017000200211, 20. 3. 2020).

Villa, R. – Viana, M. (2010). Security issues during Lula's administration: from the reactive to the assertive approach. *Scielo*

(http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-73292010000300006, 20. 3. 2020).

Villareal, M. (2017). Mexico's Free Trade Agreements. *Congressional Research Service*. 25. 4. 2017 (<https://fas.org/sgp/crs/row/R40784.pdf>, 21. 3. 2020).

Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics* (Reading: Addison-Wesley Publishing Company).

Weeks, G. (2019). AMLO's cautious foreign policy. *Global Americans*. 15. 2. 2019 (<https://theglobalamericans.org/2019/02/amlos-cautious-foreign-policy/>, 15. 3. 2020).

World Bank (nedatováno a). *Urban Population* (<https://datacatalog.worldbank.org/urban-population-4>, 2. 3. 2020).

World Bank (nedatováno b). *Population, total – Latin America & Caribbean* (<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ZJ>, 2. 3. 2020).

World Bank (nedatováno c). *GDP (current US\$) - Latin America & Caribbean* (<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2007&locations=ZJ&start=1960>, 8. 3. 2020).

World Bank (nedatováno d). *Urban population - Latin America & Caribbean* (<https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL?locations=ZJ>, 3. 3. 2020).

World Steel Association (2019). *Steel Statistical Yearbook 2019* (<https://www.worldsteel.org/en/dam/jcr:7aa2a95d-448d-4c56-b62b-b2457f067cd9/SSY19%2520concise%2520version.pdf>, 3. 3. 2020).

Zilla, C. (2017). Brazil's Foreign Policy under Lula. *SWP Research Paper, March 2017* (https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2017RP02_zll.pdf, 20. 3. 2020).

Summary

This diploma thesis focused on the topic of hegemonial competition between two Latin American states – Brazil and Mexico. Its goal was to find out, if any of those states can be perceived as a hegemon in the aforementioned region. The state that aspires to be regional hegemon must fulfill four necessary conditions: 1) it must see itself as a regional leader and other states within that region must accept this leadership; 2) it must spread its values and interests into the region; 3) it must provide public goods to other states within the region and 4) its material capabilities must be superior to others.

None of the analyzed states was able to fulfill every condition. Brazil represents South American powerhouse with huge amount of material capabilities. It has almost twice as much capabilities as three of the strongest remaining states (Mexico, Argentina and Colombia) combined. However, its focus is historically aimed ‘only’ on South America. Furthermore, current president Jair Bolsonaro prefers his foreign policy to be rather international which leaves regional affairs without much attention. Mexico’s activity towards the region of Latin America is higher. However, it lacks sufficient material capabilities and faces other limitations. The biggest one of them is Mexico’s geographical location. Since it lies in Central America, South American states don’t always see Mexico as ‘one of them’.

As a result of aforementioned information, neither Brazil nor Mexico can be currently perceived as a regional hegemon. However, only chance to eventually become one has Brazil. Mexico’s material capabilities are simply not enough. If Brazil wants to be a hegemon, it must change its foreign policy approach and focus more on the region.